

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Första Kammaren. N:o 9.

Onsdagen den 1 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet grefve *Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående upplåtelse till landtförsvaret af ett till indragna furirbostället Mjölby n:o 15 Södergården hörande område.

Justerades protokollet för den 22 nästlidne februari.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till konungen:

n:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 67 § konkurslagen;

n:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarne den 22 april 1881;

n:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förändring af tomts område, till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 2 § jordabalken, till lag om ändrad lydelse af 9 och 18 §§ i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875 samt till lag om hvad i vissa fall bör iakttagas, då byggnad uppförts utöfver tomtgräns; och

n:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 mom. i förordningen om biskops- och superintendentsval den 30 maj 1759.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande n:o 13, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande be-
Första Kammarens Prot. 1899. N:o 9.

stämmelser angående stämpelafgiften, äfvensom lagutskottets utlåtanden:

n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring af 36 § i stadgan angående skjutsväsendet;

n:o 28, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 33 § i förordningen om kyrkostämma m. m.;

n:o 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser i fråga om meddelande af underrättelse i utsokningsärenden; samt

n:o 30, i anledning af väckt motion om ändring af 8 och 23 §§ i förordningen om kyrkostämma m. m.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran sammansatta stats- och bankoutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 1.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 25 och 28 nästlidne månad bordlagda utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Höjning af anslaget för tillfälliga biträden m. m. hos statistiska centralbyrån.

Punkten 1.

Herr Ljungberg: Ehuru jag annars med nöje biträder statsutskottets förslag, då det gäller besparingar i statsutgifter, kan jag dock ej i denna punkt instämma med utskottet. Det har länge och med skäl klagats öfver den långsamhet, hvarmed våra officiella statistiska berättelser utgifvas; för närvarande skrifva vi 1899, men den senaste berättelsen ifrån jernvägsstyrelsen i fråga om dess allmänna statistik, likasom ifrån kommerskollegium i afseende på fabriker och manufakturert samt från statistiska byrån angående befolkningsstatistiken, afser år 1896. Denna långsamhet kan hafva olika grunder. Man kan förstå, att den till någon del härrör deraf, att man för mycket fördjupar sig i *tidsödande specialiteter*, men hufvudanledningen är väl otvifvelaktigt *bristen på arbetskrafter*. Man synes vilja låta arbetet hufvudsakligen bero af extra ordinarier. Till den fåtaliga personalen inom statistiska centralbyrån komma tre amanuenser och nio extra biträden, summa tolf personer. Nu har Kongl. Maj:t föreslagit, att detta antal skulle ökas till sexton och att anslaget för dessa extra biträden skulle höjas från 12,200 till 20,000 kronor. Deremot har utskottet för sin del ansett, att det kunde vara nog med två ytterligare biträden

och att anslaget sålunda skulle kunna begränsas till 5,300 i stället för 7,800 kronor. Denna besparing af 2,500 kronor tror jag vara en malplacerad besparing, emedan det ej gerna vore möjligt för detta embetsverk att med en så ringa förstärkning påskynda arbetet så mycket, att det kunde utföras på ett för Riksdagen och allmänheten tillfredsställande sätt; och ett bifall till utskottets förslag skulle i allt fall blott leda derhän, att inom ett eller ett par år förnyade framställningar i samma syfte komma att göras.

Det är också en annan sak, som här är behjertansvärd. Man ser så väl af utskottets betänkande som af den kongl. propositionen, att de nuvarande extra biträdena aflönas så ofantligt knapphändigt, att de yngre erhålla blott 40 öre i timmen, de andra 50 öre, och endast inom den högsta graden går denna timpenning upp till 60 öre. När man nu vet, att redan för 40 år sedan betalades de yngre extra ordinarie inom byrån med 37 $\frac{1}{2}$ öre, så finner man, att stegringen under denna långa tidrymd belöper sig till endast 2 $\frac{1}{2}$ öre, och det måste anses vara mycket ringa, då man besinnar den stegring, som under denna tid egt rum i afseende å hyror, födoämnen och allt annat. Tjenarnes löner hafva t. ex. sedan den tiden fyrdubblats och hyrorna två- å tredubblats. Man kan ju icke begära, att folk med nit och intresse skola egna sig åt ett verk, som betalar så litet. Jag tror därför, att det vore skäl bifalla den kongl. propositionen i denna punkt. Ett ytterligare skäl kan ligga deruti, att i ett af våra grannriken (Norge) finnes i budgeten för 1897—1898 uppfördt ett anslag för kopister och extra biträden i statistiska byrån af 33,800 kronor, således en summa, som med 13,800 kronor öfverstiger den här ifrågasatta.

Detta kan ju äfven anses tala något för Kongl. Maj:ts proposition, till hvilken jag därför yrkar bifall.

Herr Fösser: Den siste ärade talaren har framhållit, att aflöningen för de lägre tjänstemännen i statistiska centralbyrån är för låg och icke står i förhållande till de anspråk, man i allmänhet ställer på aflöning för ett godt arbete. Denna anmärkning hade varit befogad, derest utskottet afstyrkt eller nedprutat hvad Kongl. Maj:t begärt i berörda afseende, men så är ingalunda förhållandet, utan har utskottet förordat bifall till den föreslagna löneförbättringen i dess helhet. — I afseende åter på de fyra nya tjänstemän, Kongl. Maj:t för byrån begärt, jemte dermed följande aflöning, har utskottet ansett, att med en tillökning af två utaf de begärda fyra bör det arbete, som åligger byrån, kunna utföras i behörig tid, och detta är skälet, hvarför utskottet här prutat på det föreslagna antalet tjänstemän.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jemlikt de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först

Höjning af anslaget för tillfälliga biträden m. m. hos statistiska centralbyrån.

(Forts.)

Höjning af anslaget för tillfälliga biträden m. m. hos statistiska centralbyrån. på bifall till utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.)

Punkterna 2—5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Ifrågasatt inrättande af en undersöknings- och experimentalanstalt för jordbruksändamål m. m.

Herr Benedicks: Ut i denna motion, hvilken jag motiverat med alla de skäl, hvilka jag funnit böra bidraga till dess framgång, har jag slutat med en hemställan:

»att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke för jordbruksändamål borde dels inrättas en undersöknings- och experimentalanstalt, äfven omfattande en bakteriologisk försöksanstalt, dels anslag lemnas till fältförsök och uppvisningsfält i olika delar af vårt land, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.»

Framför allt är det behovet af landbrukets höjande som har föranledt mig till denna motion. Vår jordbruksnäring har länge befunnit sig i en tryckt ställning, och numera befinner den sig i ett ännu större betryck i följd af de ofantligt fördyrade arbetspris, som hafva sin grund närmast uti skyddet för industrien, hvarigenom denna så betydligt utvecklats, samt deruti, att en mängd jernvägar nu äro under byggnad.

Jag har tänkt mig, att en fullständig och rikt utrustad anstalt skulle upprättas för verkställande af vetenskapliga rön och försök i alla rigtningar. Så är förhållandet uti de stora kulturländerna, och jag hoppas, att äfven Sverige skall snart se den dag randas, då det äfven på detta område må kunna i så väl ena som andra afseendet upptaga kampen med sina mäktiga grannar. Jag har tänkt mig, att denna anstalt skulle kunna fortsätta de arbeten, hvilka redan delvis hos oss påbörjats, men hvilka ej kunnat fullföljas af brist på krafter. Vi hafva sålunda icke i vårt land i detta afseende något ordnad arbete af den omfattning, som vårt landbruks bästa kräfver.

Vidare har jag tänkt mig att få en impuls till jordbrukets höjande i form af anställda fältförsök, ty det är icke nog, att dessa

vetenskapliga försök endast teoretiskt anställas, de måste äfven ute på fälten pröfvas, och jag tror, att hos oss, såsom först och främst uti Tyskland, en dylik anstalt skulle komma att blifva af ett ofantligt gagn för det svenska jordbruket såsom i högsta grad upprykkande. Det behöfves en impuls för att landbrukaren skall lära känna sin jord, och dertill erfordras ledning, då tyvärr ej alla landbrukare äro i tillfälle att inhemta ett sådant mått af teoretiska kunskaper, att de med säkerhet kunna verkställa dylika försök. Dessutom äro de kostsamma, och för att lindra kostnaderna för de enskilda, bjuder nödvändigheten, att staten här träder emellan.

Slutligen har jag tillåtit mig framhålla, att det är ej nog med att dessa försök göras, nej, mina herrar, den vunna kunskapen bör äfven ut till de djupa leden. Det är endast på den vägen vi kunna hoppas, att ett godt landbruk skall blifva allmänt här i Sverige, så godt som det till följd af denna närings vikt och betydelse bör vara. Jag har då tänkt mig, att det skulle anställas kringresande lärare, hvilka skulle anordna dessa uppvisningsfält och sedermera redogöra för sådana resultat inom landbruket, hvilka med *säkerhet* kunna anbefallas. Här är icke fråga om något experimenterande. Denna idé är redan utvecklad i Frankrike och har der medfört de bästa resultat.

Detta är i allmänna drag den gång jag tänkt mig af hvad den officiella utvecklingen af vårt landbruk skulle kräfva. Jag har dervid särskildt framhållit en anstalt, nemligen den i Halle, hvilken i hög grad tilltalat mig. De der uppförda storartade byggnaderna visa den preussiska statens omvårdnad om jordbruket, för hvilket den tillhandahåller dessa i alla afseenden så fullständiga institutioner. Utom särdeles praktiska och storartade byggnader för djurfysiologiska ändamål, för mejeriförsök m. m., finnes der äfven ett stort laboratorium. Träder man in uti dess lokaler, så förvånas man öfver den mångfald af inrättningar, detta hus innesluter. Der anställas försök för att af kornet praktiskt framskaffa det bästa öl, och dessa försök hafva krönts med stor framgång, då derigenom kornsorter hafva, så att säga, upptäckts, hvilka icke blott lemna rika skördar, utan äfven äro af beskaffenhet att utaf bryggerierna godkännas. I ett annat rum göras försök med bränneri, i det olika potatissorter undersökas i afseende å deras lämplighet för detta ändamål. I andra lokaler undersökas betor; särskildt anställda personer resa ikring på de större egendomarne, der betfrö odlas, samt undersöka dessa betor uti 100,000-tal, hvilket äfven medfört det goda resultat, herrar skåningar och gotländingar nog samt känna från sin erfarenhet om det utmärkta betfrö, som erhålles från Tyskland, och huru detta ständigt utvecklats och lemnat betor med allt större och större sockerhalt. Längre har inom vårt land framhållits, att en sådan betodling för fröproduktion äfven borde ega rum hos oss, men kostnaderna skulle blifva så betydande, att staten här vid lag ovilkorligen måste träda mellan. Vidare fin-

Ifrågasatt inrättande af en undersöknings- och experimentalanstalt för jordbruksändamål m. m.
(Forts.)

*Ifrågasatt in-
rättande af en
undersök-
nings- och ex-
perimental-
anstalt för
jordbruks-
ändamål m. m.
(Forts.)*

nes i Halle en undersökningsanstalt för hvete, hvarest det gäller att utröna icke blott hvilka sorter, som gifva mest i skäppan för jordbrukaren, utan äfven hvilka äro af den beskaffenhet, att de kunna godkännas af bagarne, d. v. s. att de vid bakning lemna ett stort utbyte. Der äro olika cylindrar, uti hvilka brödet bakas, och dessa visa, huru brödet mer eller mindre, allt efter sädens kvalitet, kan jäsa upp och fylla. Ja, det skulle blifva för långt att här gå genom allt, som göres vid denna institution, men herrarne torde hafva hört tillräckligt för att finna, hurusom der bedrifves ett arbete, så att säga, direkt för landtbrukarens plånbok. Det är just ett sådant arbete, som äfven i vårt land bör uträttas till vår modernärings bästa, och det är därför, mina herrar, som jag hoppas, att ni vilja gifva edert bifall till den af mig föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t

Statsutskottet har visserligen i det hela taget välvilligt upptagit min motion, men det har dock slutat med att afstyrka densamma. Utskottet säger:

»Utskottet, som ingalunda vill förneka, att upprättandet af en sådan undersöknings- och experimentalanstalt, som af motionären synes vara åsyftad, skulle kunna vara till gagn för jordbruket, anser likväl den utredning, som i motionen åvägabragts, icke vara så fullständig, att den bör kunna föranleda något principuttalande i motionens syfte från Riksdagens sida.»

Jag hemställer till eder, mina herrar: är det icke utredning nog att tala om hur det förhåller sig i andra länder och hvaruti vi brista samt att i stora drag antyda, att så och så kan det göras, sådant är landtbrukets behof. Här gäller ju icke för en motionär att kunna komma fram med någon fullständig plan; det är ju just om en *utredning*, som denna motion handlar. Vidare skulle jag nästan vilja förbigå den del af betänkandet, der utskottet polemiserar något med anledning af mitt omnämnande utaf de i Danmark för jordbruksändamål anslagna medel. Dessa uppgå för hela landtbruksministeriet till en summa af nära 2 $\frac{1}{2}$ millioner kronor. Nå väl, häri inbegripas mycket riktigt ministeriets egna aflöningar och omkostnader samt dessutom anslaget för fisket m. m., men i allt fall är detta lilla land uppe i en anslagssumma för sin jordbruksnäring af öfver 2 millioner kronor. Detta är dock en siffra, som talar högt för hvad der i landet göres, och vi känna mera än väl, med hvilka lysande resultat det i Danmark bedrifna arbetet för jordbrukets höjande blifvit krönt.

Vidare säger utskottet: »motionären har icke ens antydt, huruvida de i mera speciella syften nu för jordbruket verksamma och af staten understödda inrättningar, såsom t. ex. de agrikulturkemiska stationerna och frökontrollanstalterna, skulle efter den föreslagna nya anstaltens tillkomst fortfarande med statsbidrag uppehållas eller på hvad sätt i sådant fall en samverkan emellan dessa

anstalter och den af motionären föreslagna skulle kunna åväga-
bringas.» *Ifrågasatt in-*

Ja, mina herrar, det är just en fråga, hvarom den i motionen
begärda utredningen skall gifva oss upplysning. Jag för min del
kan ej finna, att detta kan fordras af en motionär. Jag vill helt
enkelt säga, att jag har försökt undvika att skriva för mycket,
men ändå skriva tillräckligt för att det skulle kunna förstås, men
det tyckes, att döma efter detta, som om jag vid försöket att und-
vika Scylla råkat ut för Charybdis.

Slutligen framhåller utskottet, att «det torde kunna ifrågasät-
tas, huruvida icke, då frågan om inrättande af ett nytt statsdeparte-
ment för bland annat jordbruksärenden numera på grund af Kongl.
Maj:ts i detta ämne aflåtna proposition är på Riksdagens pröfning
beroende, *genomförandet* af ett så vidtomfattande förslag som det
i motionen framställda, derest detsamma i öfrigt befunnes antagligt,
borde anstå, till dess frågan om det nya departementet vunnit sin
lösning». Ja, det får jag säga, att uti utskottets motivering i
denna delen kan jag fullkomligt instämma; men äfven om Riks-
dagen i dag skulle bifalla motionen, så behöfves det så lång tid
för att utröna alla med denna sak sammanhängande förhållanden,
att det är alldeles nödvändigt, att saken i god tid dessförinnan för-
beredes. Här behöfvas resor i främmande länder och ombuden be-
höfva en rundlig tid för att kunna taga reda på allt som erfordras.
Jag tror dock, att det icke är skäl att bygga på en sak, på hvilken
vi ännu ej sett slutet, och om också vi hafva all anledning hoppas,
att vi skola få en landbruksminister, så är likvisst den saken ej
beslutad, och då kan jag ej finna, att utskottets tankegång är riktig.
Derför att det nu är så illa bestäldt med vår jordbruksnäring, att
den saknar sin egen målsman vid Konungens rådsbord, derför skola
vi icke heller få någon försöksanstalt med af statsmedel under-
stödde lärare för försökens ledande, och derför skall vår allmoge
också vänta på att erfara de resultat, hvilka till jordbrukets fromma
på den vägen skulle kunna frambringas!

Jag vågar hoppas, att lika väl som Första Kammaren tillförene
träd i spetsen för utvecklingen af vårt lands näringar, för vår
armés och flottas organisation, skall den äfven fortfarande gå i
spetsen, då det gäller utveckling af det svenska jordbruket, och
derför vågar jag anhålla om afslag å utskottets hemställan och
bifall till min motion.

Friherre Klingspor: Jag anser, att den tidpunkt, under
hvilken herr Benedicks framlagt sin motion, är ganska lämpligt
vald. Vi hafva nemligen nu åtskilliga moment att beakta, hvilka
icke förut varit förefintliga på det sätt, de nu äro det. Af dessa
skulle jag särskildt nu vilja framhålla trenne. Det första tror jag
vara, att landets konsumtionsförmåga under den senaste perioden
i högst väsentlig grad ökats, tack vare vår industris uppsving och

*undersök-
nings- och ex-
perimental-
anstalt för
jordbruks-
ändamål m. m.*
(Forts.)

*Ifrågasatt in-
rättande af en
undersök-
nings- och
experimental-
anstalt för
jordbruks-
ändamål m. m.*
(Forts.)

de storartade etablissemang, hvilka på alla håll uppstått, och tillgången på penningar, hvilka kommit industriens arbetare till godo, och hvarigenom dessa i sin ordning blifvit goda afnämare till jordbrukets produkter. Härigenom och genom tullskyddet har värdet på vårt jordbruks produkter stigit. Vi kunna numera säga, att det finnes ett värde på dessa produkter i de flesta delarne af vårt land, ehuru väl detta värde i någon mån lidit minskning genom de numera för vårt jordbruk så betydligt fördyrade arbetskostnaderna. Men öfver hufvud taget måste dock konstateras en icke oväsentlig stegring uti värdet å dessa produkter under den senaste perioden. Det tredje momentet är, att våra kommunikationer äfvenledes utvecklats i en högst betydande grad, så att utbytet af jordbrukets produkter vårt lands olika delar emellan underlättats på så sätt, att öfverflödet på den ena orten kan fylla behofvet på den andra. Vi hafva sålunda nu så småningom återvunnit den marknad för våra produkter, hvilken först förlorades genom jernvägarnes införande. Vi veta, hurusom slättbygden förut försåg sin bergslagsbygd med födoämnen, hvilka till följd deraf stodo högt i pris. Genom jernvägarne förlorades denna fördel, enär bergslagen fylde sina konsumtionsbehof från andra orter och voro ej längre beroende i detta hänseende af vissa sädesproducerande bygder. Genom jernvägarnes utveckling ha åter igen för jordbruket yppats möjligheter att kunna uppsöka konsumenterna på alla håll, och i den mån denna möjlighet ytterligare ökats, ha i och med detsamma ökade tillfällen vunnits för våra jordbrukare att kunna afyttra sina värdefulla produkter och i stället inköpa andra för konsumtion på platsen, hvarigenom äfven nya möjligheter uppstått till jordbruksnäringens ytterligare utveckling. På hvad sätt skola vi då kunna tillgodogöra oss dessa hvar för sig mycket viktiga moment? Jo, genom att åter söka nedbringa den ökade arbetskostnaden genom att söka åstadkomma en billigare produktion, d. v. s. komma till ökade skördar från samma jord i så väl kvantitativt som kvalitativt afseende och på så sätt komma derhän, att vi mäga drifva vår jordbrukskultur i öfverensstämmelse med vårt lands rika tillgångar. Dessa saker äro förhållandevis föga beaktade i vårt land, jemfördt med andra länder. Vi hafva nog åtskilliga organisationer, som arbeta i detta syfte, men jag vågar påstå, att detta arbete bedrifves skäligen lamt. Svenska mosskulturföreningen har dock på senare tider gjort en kraftig insats och genom sitt efterföljanvärda exempel intresserat och lifvat jordbrukets idkare, i det att de lärt sig förstå, hurusom de kunna göra på andra områden hvad mosskulturföreningen gjort inom sitt. Utbytet af erfarenhet och intressen mellan våra offentliga institutioner, mellan landtbruksakademien och mellan de olika kemiska stationerna, å ena sidan, samt våra jordbrukare, å den andra, är för närvarande af ringa praktisk betydelse och behöfver fastare sammanhållas samt komma uti kraftigare händer.

Utskottet har nu skjutit ifrån sig frågan med hänsyn till att en blifvande minister skulle särskildt komma att omhulda jordbruket och dess intressen och derigenom sjelf föra frågan framåt. Detta är nog godt och riktigt, och vi vilja hoppas det bästa deraf, då denna sak är synnerligen behjertansvärd. Men jag vill särskildt betona, att den utredning, om hvilken herr Benedicks talar i sin motion, kräfver en ganska rundlig tid, ty vi disponera icke öfver sådana krafter, hvilka kunna sägas vara fullt vuxna en dylik sak, hvartill nog torde behövas en särskild skola, och icke heller kan man förvänta af den blifvande ministern, att han genast skall vara så inne i frågan, att han kan blifva den verkande häfstängen utan att förut under en relativt lång period hafva fått arbeta sig in i detta ämne och alla egendomligheter inom vårt land och dess för-måga af utveckling.

*Ifrågasatt in-
rättande af en
undersök-
nings- och
experimental-
anstalt för
jordbruks-
ändamål m. m.*

(Forts.)

Jag anhåller att med dessa ord få uttrycka min sympati för tanken i herr Benedicks' motion. Att han ej nu får igenom sin föreslagna skrifvelse, det inser jag mer än väl, men har på samma gång ansett det vara fullt befogadt att lemna honom det moraliska understöd, som jag för min del kan gifva honom.

Jag yrkar bifall till motionen och afslag på utskottets be-tänkande.

Herr Almén: Om man adderar i hop de summor, som i vårt land uppförats till jordbrukets fromma, så torde beloppet blifva ganska betydligt. Hvad som med dessa summor uträttas, är rela-tivt obetydligt, särskildt om man jemför det med hvad andra länder för liknande ändamål utgifva och der med mycket godt resultat.

Det har länge förvånat mig, att man i vårt land kunnat nöja sig med nuvarande förhållanden och särskildt med den rådande bristen på samarbete i detta afseende mellan vetenskapen och prak-tiken. Det är beklagligt, att ett sådant samarbete länge saknats, och detta äfven sedan man sett, att detta samarbete med sådan framgång bedrifves i andra länder.

Frågar jag då efter skälet, hvarför vi i detta afseende stå så långt efter andra nationer, så finner jag förklaringen derutinnan, att dessa vetenskapliga försök kräfva ganska stora utgifter särskildt under de första försöksåren. Men jag är också lifligt öfvertygad derom, att rätt ledda försök, hvarvid teoretici och praktici sam-arbeta, förr eller senare skola lemna en betydlig behållning, ja, att de summor, som uppföras på sådana försöksarbeten, med tiden blifva tioudubbelt återgåldade. Men hvem kommer att skörda vin-sten häraf? Jo, alla landets jordbrukare. Hvad är då naturligare, än att staten understödjer dessa försöksanstalter och ser till, att de snart nog må kunna komma till stånd och utveckla en kraftig verksamhet.

Jag har stora sympatier för motionen och hoppas därför, att den snart skall återkomma i en eller annan form, på det att mo-

Ifrågasatt in- rättnings- och experimental- undamål m. m. tionärens och många andras önsksningar, äfven deras, som här icke hafva talan, skola blifva tillfredsställda.

undersök- nings- och experimental- undamål m. m. I denna förhoppning och för att ej låta denna vigtiga motion passera under tystnad, anhåller jag att få yrka bifall till den- samma.

undamål m. m.
(Forts.)

Herr Fosser: Utskottet har visserligen icke velat förneka, att motionen innehåller beaktansvärda saker, hvilka skulle kunna komma att lända jordbruket till gagn. Men om utskottet äfven intagit en välvillig ståndpunkt till motionen, så har det dock icke varit öfvertygadt derom, att den i densamma förebragta utredningen är tillfyllestgörande eller så vägledande, att Riksdagen på grund deraf borde aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Motionen innehåller, som kammaren behagar finna, en mängd saker, den är af så vidsträckt natur, att man knappt vet, hvar det skulle stanna, om försök gjordes att tillmötesgå motionärens förslag. Den ärade motionären säger t. ex. å sid. 7 i motionen, der han framställer en utländsk förebild för den af honom föreslagna anstalten: »och har jag inhemtat, att försöken vid detta laboratorium under de senare åren bland annat gällt olika sorter centrifuger, mjölks pasteurisering, mätning af mjölks fetthalt, mjölks och gräddes syring, fel hos smör och olika foders inverkan på smörs kvalitet, smörutbytet från kor af olika raser, afkylning af mjölk, smör och kött, fodring af mjölkkor, kalvar och svin, orsakerna till och bote- medlen mot tuberkler» o. s. v. Och längre ned på samma sida anför motionären på tal om anstalten i Halle: »Af det rikhaltiga material, hvarmed densamma sysselsätter sig, vill jag nämna, att der finnes en afdelning för experiment med husdjur, bageri för pröfvande af olika sorter hvete och råg, bryggeri för åstadkommande af jemförelse mellan olika sorter korn, anstalter för undersökande af tjockskaligheten och qväfvehalten hos olika slag af hafre, bränneri, der stärkelseundersökningar och jemförande prof anställas med olika sorter potatis, samt att hundratusentals sockerbetor undersökas för utrönande af deras sockerhalt, hvilka sist-nämnda försök mest anställas å de omkring Halle liggande landt-egendomarne. Likaledes finnes ett stort försöksfält för s. k. kärlförsök för utrönande af olika gödselämnens inverkan etc.»

Men ej nog med allt detta, utan sedan fortsätter motionären på sid. 8 i motionen och säger:

»De resultat, som uppnås inom experimental-fältets trånga område, torde dock aldrig blifva fullt tillförlitliga och praktiskt användbara, om icke undersökningarna sedermera fullföljas i större skala, och vore det af denna anledning särdeles önskvärdt, att anslag erhöles till s. k. fältförsök. Sådana torde lämpligast kunna anställas på egendomarne *allestädes i landet* under ledning af personer, utsända från undersökningsanstalten, och torde det med visshet kunna antagas, att jordbrukarne beredvilligt deltog i så-

dana försök, om deras kostnader begränsades genom statsanslag till aflöning och resekostnader för försökens ledare.

Men det är ej nog med att göra framgångsrika försök, utan dessas resultat måste äfven tränga ned till de djupa leden, hvilka sakna tillfälle och erforderliga kunskaper att på egen hand förvärfva sig noggrann kännedom om dessa jordbrukets framsteg. Ett medel för uppnående af detta ändamål vore, hvad i Frankrike, der idén först genomförts, benämnes 'champs de démonstration', uppvisningsfält. I alla delar af vårt land borde finnas sådana, der ambulatoriska lärare infunne sig och medelst upplysande föredrag redogjorde för de säkra och goda resultat, hvilka framginge af den på fälten växande grödan. En sådan undervisning rörande t. ex. gödsling, sädesförädling och jordens brukning, tillika förenad med utredning, huru genomförandet af förbättrad kultur ställer sig i ekonomiskt afseende, skulle säkerligen bära goda frukter.»

Jag har tillåtit mig att läsa upp åtskilliga delar af motionen, för att kammaren skall finna, huru vidsträckt och mångomfattande den är. Det är detta, som gör, att det är svårt att inlåta sig på att tillstyrka motionärens begäran om ytterligare utredning. Säkerligen torde man äfven på goda grunder kunna ifrågasätta, huruvida Riksdagen skulle befinnas villig att lemna erforderliga anslag, hvilka säkerligen skulle blifva mycket stora, för upprättandet och underhållandet af en sådan anstalt, som synes vara afsedd. Om utsigten dertill torde man kunna hysa berättigade tvifvel, så länge som de anstalter, som gå i likartad riktning, fastän i liten skala, hvilka vi redan hafva, äro så illa utrustade, som de verkligen äro. Så t. ex. när Riksdagen helt nyligen afslagit ett begärdt anslag på 2,000 kronor för möjliggörande af bakteriologiska undersökningar vid landets enda mejeriinstitut, tro herrarne då, att det kan finnas särdeles stor utsigt för att Riksdagen för närvarande skall gifva sig in på en sådan här vidlyftig sak? Om nu en skrifvelse i ämnet blefve aflåten med begäran om utredning och förslag, hvilket helt säkert skulle framkalla en komité, allra helst som motionen skulle komma att omhändertagas af ett departement, som redan är så öfvermåttan belastadt med arbete af löpande beskaffenhet, att det omöjliga kan hafva tid att verkställa den nödiga utredningen, tro herrarne verkligen, att, sedan allt detta blifvit gjordt och en proposition komme med de stora anslagskraft, som den säkerligen skulle medföra, Riksdagen skulle vara villig att inlösa, hvad den nu gifvit på hand? Det tror jag för min del icke. Och att under så tvifvelaktiga förhållanden söka få en skrifvelse till stånd, det anser jag verkligen vara en mycket ofruktbar politik, hvarpå Riksdagen icke bör inlåta sig.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Benedicks: Jag är den siste ärade talaren mycken tack skyldig därför, att han upptagit tiden med att i detalj fram-

Ifrågasatt inrättande af en undersöknings- och experimentalanstalt för jordbruksändamål m. m.
(Forts.)

*Ifrågasatt in- hålla hvad som står i motionen, ty deraf framgår just, hvilka stora
rättande af en behof vi i den vägen hafva och hvad som behöfver göras för att
undersök- fylla dessa behof. Jag kan icke annat än uttrycka min förvåning,
nings- och då jag hör detta besvaras med den anmärkning, att det skulle kosta
experimental- så mycket penningar och att Riksdagen nu skulle gifva en vexel,
anstalt för jordbruks- som den sedermera icke skulle vilja infria.
ändamål m. m.*

(Forts.)

Den ärade talaren ordade vidare om, att det icke skulle finnas någon begränsning. Men då jag i min motion talat om de försök, som i detta afseende gjorts i Köpenhamn på danska statens bekostnad, så har jag der angifvit begränsningen, nemligen de 89,000 kronor, som dessa försök kostat. Hvad jag vidare anfört finge afven, om det hos oss infördes, sin helt naturliga begränsning. Det har afven förvånat mig, att den ärade ledamoten af utskottet här sagt, att jag uti min motion kommit med för mycket, under det att utskottet uti sin afstyrkande motivering anför, att hvad jag framlagt icke är tillräckligt. Jag hemställer likvisst till eder, mina herrar, huruvida icke klart af motionen framgår, att jag önskar inrättandet af en försöksanstalt med tillhörande bakteriologiskt laboratorium, att jag önskar en särskild afdelning för fältförsök och dessutom en särskild afdelning för uppvisning af vunna resultat. Detta måtte väl vara ganska tydligt och klart, så att den, som vill läsa och se hvad som står i motionen, ovilkorligen måste komma under fund med, att dessa tre saker äro petita, som motionären framställt.

Huruvida dessa önskningsmål åter igen böra tillgodoses, derom tillhör det eder, mina herrar, att döma. För min del kan jag emollertid icke finna annat, än att den mångfald af saker, som den ärade talaren här upprepat, endast ytterligare stärker motionen i det afseendet, att något bör göras. Och här gäller frågan, jag påminner derom ännu en gång, endast en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Almén: Herr Fosser har motiverat statsutskottets utlåtande för afslag å motionen, och jag har försökt att följa med hans resonnement, men jag måste upprigtigt bekänna, att han, så vidt jag kunde finna, mycket mera talade för bifall än för afslag. Han yttrade, att motionen var så vidtomfattande och berörde så många grenar af landtbruket, att man därför icke gerna kunde våga att inlåta sig på att begära en utredning, då sakens genomförande skulle kräfva stora utgifter och man icke kunde antaga, att Riksdagen framdeles skulle vara villig att infria hvad den genom en dylik skrifvelse utfäst sig till. Om man sammanställer detta med den anmärkningen, att motionären icke nöjaktigt utredt frågan, måste man i sanning finna anmärkningen obefogad. Ar nemligen motionen så vidtomfattande, att statsutskottet på den grund icke tilltrott sig att skrifva till Kongl. Maj:t och begära en

utredning, då är det verkligen för mycket begärddt, att motionären skulle kunnat åstadkomma detta. Kommer man åter med ett detaljeradt förslag, ramlar detta ofta nog af det skälet, att sådana förslag omöjliga kunna tillfredsställa alla. Men då nu på angifna grunder en utredning begäres, så är det ju rättast, att denna begäran riktas till Kongl. Maj:t, som disponerar öfver härför nödiga krafter och kan inhemta yttranden från landtbruksstyrelsen och landtbruksakademien, för att nu icke tala om hushållningssällskapen. Utan svårighet bör därför en sådan utredning, som här är behöflig, kunna åstadkommas.

Hvad de blifvande kostnaderna beträffar, så är det sant, att vi ej veta, huru stora de kunna blifva. Men jag är förvissad derom, att Kongl. Maj:t, då frågan blifvit behörigen utredd, icke lär begära mera, än Riksdagen skulle kunna anvisa.

Herr Fosser yttrade vidare, om jag hörde rätt, att vi skulle se till, hvad de anstalter, som arbeta i denna riktning, klen utrustade som de äro, nu uträta. Ja, om han dermed menade de kemiska stationerna och frökontrollanstalterna, så medgifves, att de verkligen äro klen utrustade, och att jag för min del tror, att de summer, som offras på dessa anstalter, äro, om också icke bortkastade, ingalunda väl använda penningar.

Dessa anstalter sakna nemligen nödig kontroll. Det finnes visserligen ofta nog nitiska föreståndare, men att de alltid äro sin uppgift vuxna, vågar jag betvifla, och jag är icke alldeles okunnig om dessa anstalters verksamhet. Den ene föreståndaren hittar på en metod, den andre hittar på en annan, och det kan hända, att ingendera duger. Den ene konstaterar, att det finnes förbjuden mängd arsenik i en tapet, den andre förnekar detta; en annan finner i gödslingsmedel för litet kali, ehuru mängden är fullt riktig, o. s. v. Vill man verkligen praktiskt pröfva dessa anstalters tillförlitlighet, bör man sända samma vara till flera olika stationer på en gång, och man skall då finna, huru olika svaren kunna blifva. Det är, som sagdt, en tillfredsställande kontroll, som fattas. Att verkställa dessa analyser är en ingalunda lätt sak, ty dertill krävas icke blott teoretiska kunskaper, utan äfven stor praktisk erfarenhet. Vilja vi få dessa anstalter att verka säkrare och bättre, vore det lämpligast att draga in några af dem och lemna större bidrag till andra samt derjemte fördela olika slag af arbeten på olika stationer, så att den ena finge hufvudsakligen sysselsätta sig med en specialitet, den andra med en annan. Endast genom en förändring i denna riktning, hvilken enligt min tanke är nödvändig, kunna vi ernå ett bättre resultat af dessa anstalters verksamhet. Trots dessa mina anmärkningar vill jag dock, för att icke blifva missförstådd, villigt erkänna, att dessa anstalter ofta betjena landtmännen på ett ganska förtjenstfullt sätt, ehuru icke i den riktning, som motionären åsyftat. De sysselsätta sig väl någon gång med jordanalyser, men på ett sådant sätt, att resultatet icke

*Ifrågasatt in-
rättande af en
undersök-
nings- och
experimental-
anstalt för
jordbruks-
ändamål m. m.*
(Forts.)

Ifrågasatt in- blifvit till någon praktisk nytta för landtbruket. Jag vågar
rättande af en emellertid icke nu gå in i detaljer i denna fråga.

undersök- Det sista, den sade, som här fört statsutskottets talan, var, att
nings- och statsutskottet varit välvilligt emot motionen och att detta äfven
experimental- framginge derutaf, att statsutskottet endast för närvarande icke
anstalt för ville tillmötesgå motionärens önsknings. Men detta för närvarande
jordbruks- återfinnes icke i statsutskottets kläm — och den lilla raden kan
ändamål m. m. jag väl läsa innantill —, så att utskottets yttrande utmynnar helt
(Forts.) enkelt i ett rent afslag.

Jag yrkar fortfarande bifall till motionen

Herr Tamm, Hugo: Jag trodde verkligen för min del icke, att det skulle blifva mycken diskussion om denna sak. Den siste talaren fick nog i sitt anförande fram det han egentligen önskade, nemligen — och derutinnan gillar jag hans åsikter — att det icke är fördelaktigt, att vi spridt ut dessa svagt utrustade kemiska stationer och frökontrollanstalter öfver allt i landet — vi hafva exempel på en dylik längre fram i utskottets betänkande, der det tillstyrkes anslag för en kemisk station på Gotland. Der hade Kongl. Maj:t som vanligt begärt, att anstalten skulle förestås af en vetenskapsman samt att denne skulle få en hjälpare för det mera mekaniska arbetet; men utskottet har sagt, att det kan vara nog med en vetenskapsman utan någon assistent. Jag sade, att jag är fullkomligt ense med den föregående talaren, att det vore fördelaktigare, om dessa anstalter, som hålla på att mer och mer utvecklas hos oss, kunde mera koncentreras i stället för att spridas ut öfver landet, då det numera till följd af de många jernvägarne är lättare för dem, som icke hafva sådana anstalter i sin närhet, att få gagn af de större och bättre utrustade anstalterna utan allt för stora svårigheter. Men hvad deremot angår motionärens förslag, så får jag säga, att det är för stort, för omfattande, han begär för mycket och det är icke klart hvad han begär. Jag tror, att det vore mycket fördelaktigare för denna fråga, om den finge utveckla sig på samma sätt, som vanligtvis dylika frågor utveckla sig, nemligen att man går från ett mindre till ett större, i stället för att börja med någonting så stort, att allmänheten icke kan sätta sig in i hvad det betyder. Det är en alldeles oriktig väg att taga till så stora åtgärder, i synnerhet om man vill få Riksdagen att gå in derpå, och jag tror, att den föregående talaren har en rik erfarenhet i detta afseende, hemtad från landtbruksakademien, och att äfven landtbruksstyrelsen kan intyga, att det icke är så lätt att få fram anstalter till landtbrukets fromma. Jag får säga, att det skulle förvåna mig, om det under sådana förhållanden skulle lyckas att drifva igenom ett förslag, som omfattar så mångskiftande och svåra frågor. Vill motionären hafva dem lösta, så tror jag, att han gör mycket bättre uti att framlägga motioner i de särskilda ämnena än att komma fram med en så stort tilltagen motion.

På dessa grunder tror jag, att statsutskottet är väl försvaradt för det slut, hvartill det kommit och hvartill jag anhåller att få yrka bifall.

Herr Odelberg, Theodor: Jag begärde ordet hufvudsakligen med anledning af ett yttrande af herr Almén, som ansåg lämpligt att i denna diskussion inblanda frågan om de kemiska stationerna. Han påstod, att de arbetade utan bestämda instruktioner och att analyserna gjordes än efter den ena, än efter den andra metoden. Att så ej är förhållandet borde herr Almén hafva reda på. Analysmetoderna äro deremot mycket strängt bestämda genom instruktion, utfärdad af landbruksstyrelsen, och om fel mot densamma begås, vet nog herr Almén, hvarest klagomål deröfver skall anföras. Jag finner det ej lämpligt att vid ett tillfälle som detta utkasta beskyllningar mot föreståndarne för de kemiska stationerna.

De kemiska stationerna äro icke, hvad herr Benedicks anser dem vara, några vetenskapliga försöksanstalter, utan deras ändamål är att främja utvecklingen af jordbruk och näringar genom meddelande af upplysningar och råd samt medelst undersökningar af handelsvaror och andra ämnen, hvilka för dessa handteringar äro af betydelse.

Jag vill icke bestrida, att det vore lämpligt att inskränka antalet af dessa anstalter och tilldela hvarje större anslag, men då staten ej ensamt underhåller dessa anstalter, utan blott lemnar understöd till desamma, och största kostnaden för deras underhåll drabbar hushållningssällskapen, hafva ock dessa institutioner bestämmanderätt rörande denna sak.

Hvad angår sjelfva motionen, så hyser jag sympatier för densamma. Men å andra sidan kan jag väl förstå, att statsutskottet ej vill vara med om den föreslagna skrifvelsen, ty utskottet vet väl, att konsekvenserna deraf möjligen blir en kongl. proposition med hemställan om ej obetydliga anslag, och sådana är statsutskottet rädd för, då det rör vår jordbruksnäring.

Fullt så illa ordnadt, som motionären synes vilja påskina, är det dock ej i vårt land med de vetenskapliga arbetena på jordbrukets område. Sådan verksamhet utöfvas ju af allmänna svenska sättesföreningen, mosskulturföreningen, landbruksakademiens kemiska och växtfysiologiska anstalter, kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå m. fl.

Planlagda och på Kongl. Maj:ts pröfning äro förslag om uppriktande vid Ultuna och Alnarps landbruksinstitut af försöksanstalter på utfodringslärans och mejerihandteringens områden. Dessutom är under utarbetande plan för anställande under landbruksakademiens inseende af gödslingsförsök i olika delar af landet med anslag af hushållningssällskapen, och enligt hvad jag tror mig

Ifrågasatt inrättande af en undersöknings- och experimentalanstalt för jordbruksändamål m. m.
(Forts.)

Ifrågasatt in- veta, har Skaraborgs läns hushållningssällskap för ändamålet an-
rättande af en slagit 35,000 kronor.
undersök-
nings- och

experimental-
anstalt för
jordbruks-
ändamål m. m.

(Forts.)

Herr Almén: Den siste talaren har nödgat mig att om igen begära ordet. För att icke blifva missförstådd, vill jag nämna, att jag ursprungligen icke tänkt yttra mig i denna fråga, men af herr Benedicks' anförande föranleddes att instämma med honom. Att jag i mitt yttrande kom in på de kemiska stationerna och frökontrollanstalterna, har ogillats af den siste talaren, äfvensom att jag uttalade ett klander mot dessa. Jag ber honom då observera, dels att jag dertill föranleddes af en föregående talares yttrande, som utan tvifvel afsåg just dessa stationer, ehuru desamma ej särskildt omnämndes, dels ock att jag äfven erkände, att de utträtt mycket godt till landbrukets fromma. Men jag sade derjemte, att jag icke var nöjd med dem, därför att de icke arbetade under nödig kontroll. Häremot erinrades, att reglementen funnes i detalj utarbetade för dem. Härom är jag icke okunnig, men att dessa reglementen icke alltid eller illa följas, det vet jag, och derpå skulle jag kunna anföra åtskilliga exempel både i afseende å kali-bestämningar och i afseende å åtskilliga andra analyser, för att icke tala om tapeter och tyger, för hvilkas undersökning finnes af Kongl. Maj:t fastställd metod. Men den bryr man sig icke om, och herrar föreståndare hitta stundom stora massor arsenik, der det endast finnes ett spår deraf, och detta icke i enstaka fall, utan mycket ofta. Man har förevisat tumslånga speglar af antimon, som förvexlats med arsenik; föreståndarne tillåtas i detta afseende göra huru de behaga. Jag lemnar nu detta ämne; det var, som sagdt, icke min mening att klandra personerna, utan jag ville endast uttala en häntydning om, att det vore bättre, om dessa anstalter vore utrustade med fullt kompetenta föreståndare, som hade icke blott teoretiska kunskaper, utan äfven den stora praktiska erfarenhet, som behöfves för att verka fullt tillfredsställande på dessa områden. Må ingen föreställa sig, att vårt land skulle vara sämre betjenadt i detta afseende, om det i stället för 7 eller 10 sådana anstalter hade blott hälften så många, men väl utrustade. Våra kommunikationer äro numera så goda, att det ej betyder mycket, om ett prof sändes en något längre väg; det är vanligen framme dagen derpå eller på sin höjd ett par dagar derefter; och om en undersökning verkställes på en anstalt, som hufvudsakligen sysselsätter sig med just sådana undersökningar, då blir resultatet bättre och tillförlitligare, till allmänhetens fromma. Således, jag vill visst icke motverka dessa anstalter, utan tvärtom stärka och förbättra dem.

Den siste talaren nämnde, att det föreläge så ofantligt många förslag till jordbrukets förbättring. Jag erkänner det villigt, men jag måste beklaga, att utredningen alltid skall taga så lång tid, att man frestas tro hela frågan vara begrafven. Då det t. ex.

var fråga om anordnandet af utfodringsförsök, så behandlades ärendet så långsamt, att en dyrbar tid försumrats och att vi aldrig torde hinna fatt utlandet på detta område. Det är dock en vigtig fråga, och de medel, som användas till utfodringsförsök, äro väl använda och komma nog att återbetalas.

Jag upprepar slutorden i mitt förra anförande: det fattas nödigt samarbete mellan teori och praktik; kunde sådant vinnas, skulle resultatet blifva bättre, än nu är förhållandet.

Ifrågasatt inrättande af en undersöknings- och experimentalanstalt för jordbruksändamål m. m.
(Forts.)

Herr Benedicks: Det har talats om, att motionen är så omfattande, att man därför icke borde gå in på densamma, och chefen för landtbruksstyrelsen har omnämnt — hvad han redan förut enskildt talat om för mig — att det är meningen att inrätta en mejerianstalt nere vid Alnarp och en djurfysiologisk anstalt uppe vid Ultuna. Det är just med anledning deraf, att dessa anstalter äro påtänkta, som jag för min del vill, att äfven åkerbrukets egna behof skola tillgodoses, och det icke blott och bart i hvad som rör våra mossar, för hvilkas odling vi hafva ett organ i svenska mosskulturforeningen, utan äfven med hänsyn till åkerbruket på hård mark, hvilket jemväl kräfver sitt eget särskilda arbete. Att det skall behövas ytterligare utredning i denna sak, är mycket möjligt. Jag har här i min hand en af professor Märcker i Halle för två år sedan utarbetad skrift om inrättande af försöksanstalter, hvars innehåll jag tänkt bespara herrarne. Jag hade trott, att förslaget skulle kunna gå dessförutan; men på grund af den mångfald af önskemål, som här finnas angifna, är det tydligt, att utredning behöfves, och det är, hvad jag anhåller om.

Herr Fosser: Jag ber endast att få bemöta herr Alméns anmärkning mot mig i hans anförande, då han, med anledning af min erinran, att utskottet välvilligt behandlat motionen och endast ansett, att den *för närvarande* icke borde till någon Riksdagens åtgärd föranleda, sade, att han icke kunde hitta orden »för närvarande» och att jag således hade citerat origtigt. Jag ber då att få hänvisa den ärade talaren till 34:de sidan i utskottets utlåtande, andra stycket uppifrån — det är strax före klämman —, der det heter: »Med denna uppfattning och på grund af det nära sammanhang, hvori öfriga i motionen framställda förslag blifvit ställda till den ifrågasatta undersöknings- och experimentalanstalten, anser utskottet, att ej heller motionen i öfriga delar för närvarande bör till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

Der kan den ärade talaren finna, att utskottet uttalat sig så, som jag sade.

Herr Wijk: Då jag deltagit i statsutskottets förhandlingar rörande denna motion, är gifvetvis mitt yrkande] bifall till

*Ifrågasatt in-
rättande af en
undersök-
nings- och
experimental-
anstalt för
jordbruks-
ändamål m. m.*
(Forts.)

utskottets förslag, men detta kan icke hindra mig att uttala mina sympatier för herr Benedicks' motion. Enligt mitt förmenande har han deri sammanblandat allt för mycket. Jag tror därför, att om vi afläte en skrifvelse af sådant innehåll, som han föreslagit, så skulle den icke leda till något resultat. Vi hafva visserligen, såsom herr Odelberg redan framhållit, kemiska stationer, Svalöf och mosskulturföreningen, men hvad vi sakna är en försöksanstalt för utfodring af våra husdjur. Det är en sådan, som vi behöfva, och som skulle för oss jordbrukare blifva till stor nytta.

Jag begagnar tillfället att uttala den förhoppning, att ett förslag i sådan rigtning måtte komma från Kongl. Maj:ts regering.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 7 af sitt utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—56;

Nej—55.

Punkterna 8—12.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—24.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26—42.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkten 43.

Herr Odelberg, Theodor: Det är nu tredje gången, Kongl. Maj:t gjort framställning till Riksdagen om medels beviljande till förekommande och hämmande af tuberkelsjuka hos nötkreaturen. Riksdagen har förut utan något som helst vilkor anslagit de begärda summorna och jag hoppas, att så äfven måtte blifva förhållandet denna gång. Men för hvarje gång har statsutskottet i sin motivering haft några små anmärkningar att göra. De anmärkningar, som gjorts vid föregående tillfällen, hafva varit af föga eller ingen betydelse, men så är ej förhållandet denna gång, ty statsutskottet har förklarat, att de vilkor, Kongl. Maj:t föreskrifvit för erhållande på statens bekostnad af undersökning med tuberkulin, synas vara föga väl afvägda. Dock har utskottet icke ansett sig kunna i klämman göra något annat yrkande, än att det begärda anslaget måtte ställas till Kongl. Maj:ts förfogande. Som jag emellertid icke kan dela statsutskottets åsigt i nyss angifna hänseende, har jag icke velat låta denna punkt passera utan någon anmärkning.

Som kammaren torde påminna sig, skref Riksdagen förklidet år till Kongl. Maj:t med hemställan, att Kongl. Maj:t måtte tillse, huruvida icke kostnaderna för tuberkulinundersökningarna kunde i någon mån nedbringas. Speciellt uttalade Riksdagen, att den veterinärerna tillkommande ersättning för undersökning syntes väl hög. Kongl. Maj:t har tagit frågan i ompröfning, och genom kungörelse den 4 november förklidet år bestämdes, att arfvode till veterinär, som verkstälde tuberkulinundersökning, skulle utgå med lägre belopp än tillföre. Men med denna arfvodesnedsättning stod ej stor besparing att vinna. Den erfarenhet som erhållits under den tid tuberkulinundersökningar pågått, hade emellertid ådagalagt, att andra besparingar derjemte skulle kunna göras. Med anledning deraf föreskref Kongl. Maj:t i ofvan nämnda kungörelse bland annat, att *partiella* tuberkulinundersökningar icke vidare skulle få verkställas på statens bekostnad, utan att undersökning skulle afse antingen hela kreatursbesättningen med undantag af uppenbart sjuka djur, eller och hela ungdjursbesättningen med enahanda undantag. För erhållande af en första undersökning på statens bekostnad hafva för

*Anslag till
förekommande
och hämmande
af tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.*

Anslag till
förekommande
och hämmande
af tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.

(Forts.)

öfrigt inga vilkor uppstålts. Rörande förnyade undersökningar af samma kreatursbesättning har dock förordnats, dels att den andra undersökningen icke får ega rum tidigare än sex månader efter den första och de följande icke återkomma med kortare mellantid än 12 månader, dels ock att framställning om förnyad undersökning skall göras hos landtbruksstyrelsen, hvarvid genom veterinärs intyg skall styrkas, att inom viss tid efter den första undersökningen verksamma åtgärder vidtagits för att motarbeta tuberkulosen, bland hvilka åtgärder särskildt omnämnts såsom de viktigaste: betryggande afskiljande af friska djur från sjuka, grundlig rengöring och desinfektion af ladugården, der de friska djuren inställas, samt kalfvärnes uppfödande med kokt eller pasteuriserad mjölk. Det är dessa bestämmelser, framför allt den om de sjuka djurens skiljande från de friska, som utskottet anser icke vara väl afvägda.

Jag är den siste, som genom stränga lagbestämmelser skulle vilja tvinga landets jordbrukare att vidtaga några åtgärder mot tuberkulosen hos nötkreaturen; detta arbete bör åstadkommas på öfvertygelsens och frivillighetens väg, men då staten lemnar en första undersökning fri, på det att jordbrukaren måtte få känedom om, huru utbredd sjukdomen är i hans besättning, bör ock staten, för att de anslagna 50,000 kronorna ej skola vara helt och hållet bortkastade, se till, att några garantier finnas för att det med anslaget afsedda syftet vinnes, och ej utan nytta betala den ena undersökningen efter den andra af samma besättning. Bland de viktigaste åtgärder, som kunna vidtagas vid bekämpandet af en infektionssjukdom, torde väl också vara att skilja de sjuka djuren från de friska.

Jag för min del vill stryka ett streck öfver utskottets motive-ring och får därför hemställa, att kammaren ville med ogillande af motiveringen bifalla utskottets hemställan.

Herr Lybeck: Chefen för landtbruksstyrelsen tyckes icke vara alldeles belåten med det resultat, hvartill utskottet kommit, eller rättare sagdt: han är missnöjd med utskottets motivering.

Han yttrade i sitt anförande, att han anser det vara rätt och billigt, att några åtgärder skola vidtagas från deras sida, som önska att komma i åtnjutande af förnyade tuberkulinundersökningar. Men det är icke så, att utskottet vändt sig emot, att det bestämts, att det skall vidtagas *några* åtgärder, utan det heter i landtbruksstyrelsens förslag: »till hvilka åtgärder i *främsta rummet* räknas: betryggande afskiljande af friska djur från reagerande» o. s. v. Det är just denna punkt och endast den, som utskottet funnit vara af den betydelse, att dess tillämpning icke främjar målet. Jag vädjar till herrarne litet hvar, om det är praktiskt möjligt att utan all för stor ekonomisk förlust vidtaga åtgärden att afskilja de djur, som vid första undersökningen reagerat, från de andra, de friska. Dertill fordras med all säkerhet minst två ladugårdar. Jag skall

icke upptaga tiden med att yttra mig om, hurusom det verkligen inträffat, att efter veterinärens undersökning afskiljande egt rum och de djur, som icke reagerat, blifva införda i en ny ladugård.

Den fordran, som i berörda afseende uppställs, är emellertid ej så alldeles ofarlig, som mången kan tycka. Jag tror, att, om det skall kunna rådvas bot på det elände, som förefinnes, enda möjligheten är att söka vinna hvad man vill vinna på öfvertygelsens väg. Derför fordras, att allmänheten skall kunna komma i åtnjutande af tuberkulinundersökning så fritt som möjligt. Men så blir icke förhållandet, om det är föreskrifvet, att man skall afskilja friska och sjuka djur från hvarandra. Låt vara, att detta icke är föreskrifvet såsom ett *absolut* vilkor, men det heter dock, att i *främsta rummet* ett sådant afskiljande skall ega rum. Utskottet har nu visserligen tillstyrkt anslaget beviljande utan att göra något vilkor om ändring af denna bestämmelse. Men blir densamma icke ändrad, utan man fortfarande håller på, att ett sådant afskiljande af friska djur från sjuka skall ega rum, försäkrar jag, att man till stor del förfelar det mål man sträfvat att vinna, ty en dylik föreskrift kan ej praktiskt göras gällande utan stora praktiska svårigheter.

Jag anhåller, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Almén: Jag har tillsammans med landtbruksstyrelsen varit med om att utarbete förslag till de ifrågavarande bestämmelserna. Olika meningar gjorde sig då gällande, som man sökte förena. Frågan om veterinärernas ersättning tyckte man vara en bagatell, oaktadt ersättningen onekligen tilltagits ganska hög. Beträffande åter frågan om hufvudändamålet, utrotandet af tuberkel-sjukdomen, ansågs det — särskildt var den närvarande veterinären af denna åsigt, dervid understödd af de mest sakkunnige — att just ej något vore vunnet med en tuberkelundersökning, om man icke skilde de friska djuren från de sjuka. Huru göra vi, när vi vilja bekämpa en epidemi bland människor? Äfven under högst ömmande omständigheter försöker man då att skilja de friska från de sjuka. Icke är det väl meningen, att man skall kasta ut dessa 50,000 kronor — och detta är ju endast början — för att veterinärer skickas omkring att verkställa undersökningar för att utröna, huru många djur äro sjuka, och att ingenting sedan skall åtgöras för att hindra, att dessa sjuka djur smitta de friska. Är sjukdomen smittosam — och derom är man ju ense —, bör man väl för allt i världen skilja de friska från de sjuka. Man säger, att detta icke är möjligt, utan att man har två ladugårdar. Hvem har sagt, att det behöfver vidtagas så radikala åtgärder? Sätt in en skiljevägg i ladugården utan dörr på densamma och täta väggen väl! Detta torde vara nog. Smittan flyger väl ej så i luften, att ju icke härmed mycket kan vinnas, åtminstone om man iakttagit till-

*Anslag till
förekommande
och hämmande
af tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.*
(Forts.)

*Anslag till
förekommande
och hämmande
af tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.*

(Forts.)

börlig försigtighet och ej låter smittoförande afsöndringar ligga och torka, innan de aflägsnas. Nu säger man: detta kan ju vara bra i teorien, men det duger ej i praktiken. Huru är det då t. ex. i Danmark, i Holland, i Belgien, i Frankrike, äfvensom i Norge? Der leker man ej med tuberkulinet, utan der söker man komma till målet, tuberkelsjukdomens utrotande. Detta är och förblir omöjligt, om man ej skiljer mellan de friska och de sjuka djuren. När all annan visdom på detta område skall tagas från Danmark och man anser, att vi skola följa med, oafsedt hvad det kostar och utan att veta, om man skall kunna komma till något afsevärdt godt resultat — i mina ögon är detta tvifvelaktigt — må man då också följa den danska visdomen äfven i afseende å isoleringen!

Jag är af den åsigt, att det nu är hög tid på, att man gör klart för sig, hvad man vill vinna med tuberkulinundersökningarna. Man vill vinna tuberkelsjukdomens utrotande så godt sig göra låter. Men därför fordras verklig isolering mellan friska och sjuka djur. Och isoleringen behöfver ej försiggå efter teoretiska grunder, utan endast efter praktiska, såsom i Danmark, Holland, Frankrike och andra länder.

Men, sade den siste ärade talaren, göres ej förändring i de meddelade föreskrifterna, förfelas hufvudändamålet, ty landtbrukarne vilja ej underkasta sig den kostnad, som är förenad med isolering. Ja, nog blifva kanske tuberkulinundersökningarna färre till antalet. Men det gifves belöningar åt landtbrukare, som sköta sina ladugårdar bra. Och man kan vara viss om, att tuberkulinundersökningarna icke skola upphöra. Det skadar sannerligen ej, att de blifva mindre talrika, blott de medföra ett godt resultat. Nu förekomma de i stort antal, men leda ej till åsyftadt gagn. När en gång statistik skall upprättas på detta område, vet man utan isolering föga eller intet.

Jag instämmer med herr Odelberg. Jag har förfäktat samma åsigt vid en tidigare behandling af denna fråga.

Herr Odelberg, Theodor: Jag vill visst icke bestrida, att min kamrat på kalmarläns-bänken har rätt i, att det är mycket besvärligt och svårt att verkställa isolering mellan de sjuka och de friska djuren. Det må också hvarje landtbrukare själf bedöma, om det är med hans fördel förenligt att göra det eller ej. Ingen bör tvingas dertill. Men det vill jag säga, att den, som ej vill vidtaga en sådan åtgärd till utrotande af tuberkelsjukdomar bland nötkreaturen, icke bör få förnyad undersökning på statens bekostnad. Hvad skulle det tjena till? Undersökningen skulle ej leda till något resultat. Tuberkulinet är ju ej ett kurativt, utan ett diagnostiskt medel, och ej befriar jag en kreatursbesättning från tuberkulos, äfven om jag hvarje månad verkställer tuberkulin-insprutningen på densamma. Skall detta lyckas, och det är ju hvad staten sträfvar efter med beviljandet af anslaget, bör isolering af

de sjuka djuren, som kunna sprida smitta, ega rum. I annat fall är ju arbetet meningslöst.

Det klagas öfver, att isolering skulle för de mindre jordbrukarne blifva allt för kostsam. Jag bestrider ej, att så kan blifva förhållandet, men tvång att verkställa isoleringen finnes ej. För öfrigt lär väl ej den mindre jordbrukaren hafva större nytta af förnyade undersökningar än de stora, om ej några isoleringsåtgärder vidtagas. Jag kan dock meddela, att — glädjande nog — det i allmänhet är ganska väl bestäldt i de mindre jordbrukarnes ladugårdar. 120,000 å 130,000 djur hafva nu blifvit undersökta medelst tuberkulin, och det har visat sig, att djuren i de mindre jordbrukarnes ladugårdar med få undantag äro friska. Skola tuberkulinundersökningarna fortgå så som före utfärdandet af kungörelsen den 4 november förlidet år, får ock Riksdagen vara beredd på att årligen utan egentlig nytta uppföra 100 å 150 tusen kronor. Jag vidhåller mitt yrkande.

*Anslag till
förekommande
och hämmande
af tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.*

(Forts.)

Herr Lybeck: Jag är egentligen uppkallad af en ärad talare, som sade, att det ej behöfdes så stora anstalter, som jag nyss antyde, för en tillfredsställande isolering. Det skulle ej behöfvas två ladugårdar, utan vara nog att sätta upp en skiljevägg i ladugården. Nej, herr Almén! Här tillkommer också en annan omständighet. I ladugårdarne på vår landsbygd är det i allmänhet samma personer, som sköta de sjuka djuren och de friska. Kan man tänka sig möjligheten af att man skall hålla särskild skötare för de sjuka djuren och särskild för de friska? Ligger det icke mycket närmare till hands, att karlen, som skall sköta de friska djuren, sedan han gjort detta, går till de sjuka, eller omvänt: går först till de sjuka och sedan till de friska. Hvad nytta medför då isoleringen?

Samme ärade talare sade, att han skulle tycka mera om, att det gjordes färre insprutningar än många. Jag är af motsatt åsigt, ty jag är öfvertygad om, att, i fall man skulle kunna hämma tuberkulosen, detta skall ske derigenom, att användningen af tuberkulinet får så stor spridning som möjligt. Jag har alltid föreställt mig, att tuberkulinundersökning i hvarje fall har den stora betydelsen, att djuregaren derigenom får kännedom om, hvilka djur äro tuberkulösa, och blir satt i tillfälle att till afvelsdjur utvälja de starkaste och friskaste.

Hvad ungdjuren beträffar, låter det sig nog i allmänhet lättare göra att afskilja de friska från de sjuka. På många ställen är det ju brukligt att hafva ungdjuren i en ladugård för sig eller till och med, å större egendomar, på en annan gård.

Jag har emellertid icke af den ärade talaren blifvit öfvertygad, att det är så nödvändigt att vidtaga isoleringsåtgärder. Jag tror, att för målets vinnande på öfvertygelsens väg det är bättre, att man icke ovilkorligen bestämmer, att de friska djuren skola skiljas från de sjuka.

*Anslag till
förekommade
och hämmande
af tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.*

(Forts.)

Herr Boström, Filip: Jag inser mycket väl, hvilka stora svårigheter som förefinnas för de mindre jordbrukarne att frånskilja de af tuberkulos angripna djuren från de friska, men jag ber att få, lika med chefen för landbruksstyrelsen, påpeka, att detta frånskiljande är det enda effektiva sättet för att åstadkomma förbättring i ifrågavarande hänseende. Inom det län, jag har den äran att representera, hafva vidlyftiga och dyrbara försök blifvit gjorda. Alla dessa försök hafva utgått från att genast från första undersökningen skilja de sjuka djuren från de friska. Jag är öfvertygad, att, vidtager man icke den åtgärden, det icke är mycket bevänt med hela apparaten, och jag tror, att om den mindre jordbrukaren får klart för sig, hvilken betydelse detta frånskiljande har, det nog skall lyckas honom att utan afsevärda kostnader nå målet.

Jag instämmer i de skäl, hvilka anförts af herrar Almén och Odelberg, och tillåter mig, lika med dem, yrka bifall till utskottets hemställan, men afslag å dess motivering.

Herr Almén: Frågan synes röra sig om, huru långt isoleringen skall sträcka sig. Jag antager, att de föreskrifter, som komma att lemnas, skola gifvas af sakkunnige veterinärer med korrektion af landbruksstyrelsen eller Kongl. Maj:t, derest det slutliga afgörandet skulle gå så långt.

Jag förutsätter således, att isoleringen sker på ett förnuftigt sätt, och jag vet icke, hvarför ej detta skulle gå för sig i Sverige lika väl som i andra länder, der man begagnat sig af tuberkulinprof. Jag säger likasom herr Odelberg: »det är ett nonsens att gå på med tuberkulinundersökningar för att få veta, huru många procent bland djuren, som äro sjuka och friska, om man icke gör något för att utrota sjukdomen.

En talare sade, att, när man visste hvilka djur, som voro tuberkelfria, man skulle använda dem som afvel och på så sätt utrota sjukdomen. Han synes hylla den åsigten, att tuberkulosen går i arf och icke smittar, men numera har man icke den åsigten. Detta sätt duger således icke. Det kan hända, att, när man gifvit ut några hundra tusen eller en million kronor, man finner, att det hela varit förgäfvets. Hade vi varit riktigt kloka, så hade vi enligt min åsigt bort vänta och se tiden an, om vi skulle hafva utsigt få valuta för våra pengar. Jag fruktar dock, att endast få dela denna min åsigt. Men klart är, att vi icke allenast skola taga reda på procenten af sjuka och friska djur, utan äfven isolera de sjuka och vårda alla väl.

Jag yrkar bifall på sätt herr Odelberg föreslagit.

Herr Nyström, Thomas: Jag instämmer i allo i de uttalanden, som gjorts af herr Odelberg och den siste talaren, och anhåller att få med några ord belysa saken från den erfarenhet, jag inhemtat.

För sex år sedan började jag låta undersöka min ladugårdsbesättning, och det befans då vara en del kreatur, som reagerade vid tuberkulinprofven. Jag realiserade då några af dessa sjuka djur och anskaffade nya, friska djur, men gjorde ingen åtskilnad utan behöll de sjuka i samma ladugård som de friska. Efter ett år voro alla de nyköpta djuren smittade; de reagerade. Då insågs tydligt, att här ej funnes annat än att skilja de friska och de sjuka åt. Jag reste till Köpenhamn och fick vid Landbohøjskolen der noggranna underrättelser om, huru man borde gå till väga. Det är icke så svårt, som herr Lybeck tror, att verkställa isolering äfven i små ladugårdar. Man sätter upp en provisionel mellanvägg och gifver den, som sköter djuren, ett par träskor, som han begagnar i den sjuka ladugården, men lemnar, när han går till den andra afdelningen, så att han icke drager med sig genom skodonen någon gödsel eller spillning, deruti bacillerna med lätthet samlats och förökats. Vidare får skötaren en lång ytterklädnad från hals till fötter, som likaledes användes i den sjuka afdelningen, och han ålägges iakttaga den största snygghet. Dermed går det väl för sig. På sista året har jag icke haft något sjukt djur, hvarken kalf, ko eller tjur. Dit kommer man genom att skilja dem åt, och det finnes icke något annat sätt att utestänga smittan. Tuberkulininsprutning är endast ett diagnostiskt medel, men sedan gäller det att afskilja de sjuka, så att smittan ej öfverföres till de friska. För hvar och en, som verkligen vill saken, kostar det icke mycket att vidtaga sådana åtgärder. Äfven under de första åren, som åtgingo för att få kreatursbesättningen frisk, blef nog resultatet bättre än förut, ty de förlustbringande följderna af sjukdomen minskades, men sedan allt öfvervunnits, ersätter resultatet, som består i en frisk ladugård, ej obetydligt utgifterna för sjukdomens botande.

Jag instämmer till fullo med herr Odelberg.

Herr Lybeck: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager ordet. Men jag vill lemna en upplysning, som jag fick förra året, om förhållandet med tuberkulinets användande. Jag hade sökt inhemta upplysningar från ställen, der det användts, och fick då från en gård i Östergötland höra följande: Förvaltaren meddelade egaren, som var bland de lyckliga jordbrukare, som icke generas af utgifter för ladugårdsskötselns rationella bedrifvande, att tuberkolos uppträd i ladugården. Han lät då uppföra en ny ladugård, och efter verkställd tuberkulinundersökning afskildes djuren och sattes dit alla de, som voro friska, och bibehöllos de, som efter verkställd undersökning visat sig reagera och således antagligen voro sjuka, i den gamla ladugården. Emellertid visade det sig kort tid efteråt, att förvaltaren hade sina dubier, om icke i den nya ladugården fans ett par djur, som voro sjuka. För att få visshet, nedslagtades dessa djur, som vid undersökningen visat sig reaktions-

*Anslag till
förekommade
och hämmade
af tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.*

(Forts.)

Anslag till
förekommande
och hämmande
af tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.

(Forts.)

fria, och de voro öfverfulla med tuberkler. Deremot fans bland de djur, som voro i den äldre ladugården, ett par exemplar, som vid nedslagtning befunnos vara friska. Således hade djurens afskiljande visat sig utan värde, och de stora kostnader, som hade nedlagts, hade blott ledt till, att man fick veta, huru verkliga förhållandet var. Jag är öfvertygad, att, om man icke kan få det allra bästa, man för hålla till godo med det som är godt, och jag tror, att tuberkulinundersökningen är något godt och nyttigt utan att man behöfver fästa detta vilkor dervid. Djurläkarne skulle då komma att säga: Ni har icke vidtagit de åtgärder, som äro i främsta rummet lämpliga; ni har icke skilt de sjuka och friska djuren åt: ni får icke tuberkulin till förnyade undersökningar.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag,

Grefve Hamilton: Blott ett par ord för att ansluta mig till herr Odelbergs förslag, hvilket jag antager, att hvarje praktisk landtman måste understödja. Ty hvad tjänar det till, att landtmannen får reda på, att han har sjuka djur i sin ladugård, om han icke vidtager några åtgärder för att få bort sjukdomen? Låter han de sjuka djuren stå kvar i ladugården, vet han icke, huru många friska djur, som blifvit smittade efter ett par dagar. Om man icke fäster det föreslagna vilkoret vid anslaget, har det icke annat ändamål än att tillfredsställa landtmannens nyfikenhet, och dertill tycker jag, att 50,000 kronor är för mycket.

Herr von Möller: Jag bekänner, att jag delar den skepsis, som spåras i utskottets utlåtande. Det säges icke direkt, men man läser mellan raderna, att utskottet icke tror på det praktiska värdet af hela saken. Om jag det oaktadt icke motsätter mig förslaget, sker det, för att man må vinna ännu någon tids erfarenhet rörande tuberkulinförsöken. För egen del skulle jag helst sett, att man i en fråga som denna afvaktat och tillgodogjort sig den erfarenhet, som man kan förvärfva från andra länder och tills vidare sparat sina penningar, som jag fruktar till slut dock skola visa sig bortkastade. Hvad statsutskottet säger om isoleringen kan jag deremot icke gilla. Skall man våga hoppas, att något praktiskt resultat skall finnas, måste isoleringen vara *fullständig*, och jag antar, att man icke kan nöja sig med att i ladugården spela »En natt i Falkenberg» genom att draga upp ett kritstreck på golfvet samt placera de sjuka djuren på ena sidan, de friska på den andra, och stort mera än ett dylikt kritstreck skall man i de flesta fall på de *mindre* egendomarne ej kunna åstadkomma beträffande en fullt betryggande isolering, hvilket äfven tyckes vara utskottets åsigt. Som sagdt, jag betvivlar sjelf, att man skall vinna några nämnvärda praktiska fördelar med detta förslag, och jag gläder mig åt att komma i så godt sällskap af skeptici som statsutskottet.

Nu till en annan sida af denna fråga. 20,000 kronor lära af de föreslagna 50,000 kronorna skola användas till belöningar af personer för deras välförhållande i saken. Hvad denna summa beträffar, är den enligt min mening alldeles otillräcklig. Skola 20,000 kronor räcka till såsom belöningar, får man väl nöja sig med att köpa medaljer för anslaget och dekorera dessa medborgare, ty icke kommer beloppet att locka folk till kostsamma experiment, fördeladt, som det skulle blifva, öfver hela landet.

*Anslag till
förekommande
och hämmande
af tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.*
(Forts.)

Dessutom förefaller det mig märkvärdigt, att man skall belöna personer, som, för att så hastigt som möjligt utrota sjukdomen från sina ladugårdar, sälja eller slagta de tuberkulösa djuren och — jag ber om ursäkt för uttrycket — dermed förgifta sin intet ondt anande nästa med råa biffstekar, korf, otillräckligt stekta rostbiffar m. m. Det borde snarare finnas lagstadganden, som ålade egaren att mot ersättning af djurets ungefärliga värde slagta och nedgräfvu de sjuka djuren, icke som nu belöningar, för att denne åt andra säljer tuberkulöst kött. För min del tror jag, att hela förslaget är mera *välmenande* än egnadt att väcka grundade förhoppningar om att vid dess tillämpning vinna några afsevärda fördelar.

Herr Almén: Ännu ett par ord! Om statsutskottet är skeptiskt eller icke skeptiskt, är icke lätt att bedöma, men att det icke varit skeptiskt, då det velat släppa till penningar utan detta vilkor, lärer få anses tydligt.

Det var en annan icke oviktig fråga, hvarpå herr Lybeck fäste uppmärksamheten. Han sade, att i en ladugård hade man använt tuberkulinundersökningar, men djur, som icke reagerat och därför stälts bland de friska, hade sedan visat sig vara ofantligt tuberkulösa. Ja, detta exempel är tyvärr icke så enstaka. Jag tror, att en hvar landtbrukare bör lägga den saken på minnet och icke förhastu sig. Är det så, att veterinären icke kan skilja mellan de mest tuberkulösa och de friska djuren, då är saken sjuk.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock af herr *Odelberg, Theodor*, att utskottets hemställan måtte bifallas med uteslutande af motiveringen.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan med uteslutande af motiveringen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 44.

Utskottets hemställan bifölls.

*Anslag för
Sveriges del-
tagande i
verldsutställ-
ningen i Paris
år 1900.*

Punkten 45.

Herr Å kerman: Med den utgång, föreliggande fråga fått inom utskottet, synes antagligt, att den kommer att erhålla sin lösning genom en gemensam votering, och då jag för min del vill göra allt hvad i min förmåga står för att åt föreliggande kongl. proposition vinna så många röster som möjligt, torde det ursäktas mig, att, ehuru kammaren väl gifvetvis ärnar bifalla den kongl. propositionen, jag ändock, med hänsyn till den sannolikt förestående gemensamma voteringen, för några minuter tager kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Medkammarens ledamöter i statsutskottet hafva erkänt, att de af Kongl. Maj:t begärda summorna äro behöfliga, men icke för ty vilja desamma, att det ifrågasatta anslaget skall minskas med 100,000 kronor, och såsom skäl härför har anförts, att »Kongl. Maj:t icke lär sakna utvägar att med särskildt för industriens behof afsedda medel fylla den brist, som möjligen kan uppstå». Det torde då vara skäl att tillse, om denna utställning i Paris kan komma att för industrien medföra så stora fördelar, att det skulle vara berättigadt att för fyllande af det för Sveriges deltagande erforderliga anslaget taga ett så anseeligt belopp som 100,000 kronor från en för industriens främjande afsedd fond. För min del är jag öfvertygad om, att några sådana fördelar för industrien icke kunna väntas, och såsom bevis härför torde jag endast behöfva anföra det förhållande, att ytterst få af de större industriidkare, som anmält sig till deltagande i utställningen, hafva gjort det sjelfmant, utan har anmälningen vanligen först skett efter särskild påtryckning af komitén och då under uttalande af att de deltaga icke för sin egen, utan för fäderneslandets skull och utan förhoppning att kunna få ersättning för de uppoffringar, de få göra för utställningen. De, som sålunda välvilligt stält sig till utställningskomiténs förfogande, hafva gjort detta därför, att här är fråga om ett fosterländskt intresse, men åtskilliga industriidkare, hvilkas deltagande komitén önskat, på det att vår utställning skulle blifva så mycket mera representativ, hafva nekande besvarat komiténs hemställan, under förklarande, att uppoffringarna äro för stora, då ingenting är att vinna på ett deltagande i utställningen. Ingen torde väl kunna påstå, att våra industriidkare icke äro i stånd att riktigt bedöma, i hvad mån ett deltagande i utställningen kan vara önskvärdt för dem, och såsom ordförande i utställningskomitén kan jag konstatera, att den uppfattningen i allmänhet gjort sig gällande bland industriidkarne, att ett deltagande i utställningen icke är af någon synnerlig vigt för deras industri.

Man kan nu möjligen säga: men hvarför skall under sådana förhållanden Sverige alls vara med på utställningen. Jag ber då att få erinra om, att alla andra länder deltaga och tillika att Sverige icke var med vid den sista verldsutställningen i Paris 1889. Under

sådana förhållanden lär det icke kunna nekas, att Sverige nu bör häfda sin plats bland de andra nationerna vid nästa års utställning; men de utgifter, som härför blifva af nöden, böra då betraktas såsom ett slags representationskostnader, hvilka skola bekostas af nationen såsom sådan, det vill här säga Riksdagen. Tvunges man deremot att för detta ändamål anlita en för industrien afsedd fond, skulle denna härigenom få en mycket svår knäck, i synnerhet som sådana medel ganska starkt tagas i anspråk för utställningar inom landet. Det är t. ex. ganska sannolikt, att detta blir nödigt för Stockholmsutställningen 1897, och för närvarande ligger hos Kongl. Maj:t en ansökan att från fonderna få ett anslag till den blifvande utställningen i Gefle. Af utställningar inom landet kan vår industri också hafva mera nytta, så att det väl låter försvara sig att för deras befrämjande anlita sådana fonder. Dessa äro emellertid icke större, än att de mer än väl behöfvas för de ändamål, som kunna medföra verkligt gagn för industrien, och då kan det icke vara annat än olämpligt att från dylikt håll taga medel till vårt deltagande i Pariserutställningen.

*Anslag för
Sveriges del
tagande i
verldsutställ-
ningen i Paris
år 1900.*

(Forts.)

Vidare ber jag att få påpeka, att det är stor fara för att det medel, hvarigenom Sverige såsom sådant skulle kunna bäst göra sig bemärkt på utställningen, nemligen anordnandet af en särskild utställningspaviljong, kan komma att bortfalla i och med afprutningen af dessa 100,000 kronor. Faktum är, att, så snart ryktet kom ut, att Andra Kammarens ledamöter i statsutskottet ansågo en sådan prutning böra ske, order kom från herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att några vidare utgifter för paviljongens åstadkommande icke skulle göras, innan det visat sig, huru Riksdagens beslut komme att utfalla. Jag ber kammarens ledamöter besinna, att, om vi icke få en egen paviljong, våra samtliga utställningsartiklar komma att kringspidas på en hel mängd olika platser, och vi kunna icke då göra oss på samma sätt bemärkta såsom nation, helst vi i paviljongen skulle inrymma husslöjds- och turistutställningar, hvilka torde vara bäst egnade att ådraga sig mera allmän uppmärksamhet.

Under uttalande af min varma tacksambet till ledamöterna i statsutskottet från denna kammare för det välvilliga sätt, hvarpå de behandlat denna fråga, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Klinckowström: Om jag haft tillfälle att yttra mig öfver nu föredragna betänkande i dess helhet, skulle jag vid synnerligen många punkter hafva reserverat mig mot det sätt, hvarpå ärendena här blifvit af utskottet afgjorda, men då jag varit öfvertygad om, att jag i allmänhet icke skulle för mina åsigtter vunnit understöd vare sig i denna eller i Andra Kammaren, och jag anser, att en Riksdagens kammare kan hafva annat att göra än att lyssna till öfverflödiga talöfningar, har jag icke velat begära

*Anslag för
Sveriges del-
tagande i
verldsutställ-
ningen i Paris
år 1900.*

(Forts.)

ordet förr än vid denna punkt. Och hvarför jag här gör det, är därför, att jag tror mig veta, att det finnes ett gediget motstånd mot det anslag till ökade omkostnader för ifrågavarande utställning, hvilket Första Kammarens ledamöter i statsutskottet velat medgifva, och i följd häraf den enighet, hvarmed Andra Kammarens utskottsledamöter i frågan uppträdt, uppmuntrat mig att i min mån försöka göra hvad möjligt är för att bereda framgång åt det förslag, som från Andra Kammarens sida omfattats.

För min del tror jag, att hela denna kostbara verldsutställning i Paris i sjelfva verket nog kommer att mer blifva en nöjesutställning än en industriutställning. Och de ofantliga summor, som vid föregående utställningar blifvit utgifna, icke för industriens skull och till nyttiga ändamål, utan för rena nöjen och förlustelser, göra mig beklagligen förvissad, att större delen af de anslag, som härifrån komma att utgå till denna utställning, också blifva afsedda för nöjen. Detta tycker jag är onödigt, och det sätt, hvarpå reservanterna behandlat frågan, visar enligt min tanke mycken moderation och verkligen ganska måttliga anspråk på hushållning med allmänna medel. Såsom utskottsbetänkandet visar, är här endast fråga om att med 100,000 kronor minska det belopp, som enligt regeringens förslag skulle af Riksdagen för utställningen bekostas och jemväl majoriteten i Första Kammaren anser nödigt att bevilja. Mig synes deremot, som sagdt, Andra Kammarens utskottsledamöter här hafva varit mycket släpphändta. Enligt regeringens proposition skulle emellertid anslagen i sin helhet uppgå till mer än en half million kronor, och detta är för vårt fattiga land en högst betydlig summa.

Jag får således hemställa, att kammaren måtte, med afslag å utskottets förslag i denna punkt, bifalla den af ledamöterna från Andra Kammaren deremot afgifna reservationen, hvarom jag får värdsamt anhålla om proposition.

Herr Fränckel: Jag skall börja, der den siste talaren slutade, nemligen med att göra en jämförelse mellan det af Första Kammarens utskottsledamöter tillstyrkta beslutet och den af honom tillstyrkta reservationen, sådan den afgifvits af ledamöterna från Andra Kammaren. Hvari skilja sig då dessa båda förslag? Jo — ehuru reservanterna genom sin motivering påtagligen erkänt, att de beräknade kostnaderna för deltagandet i ifrågavarande utställning icke äro för stora, utan att tvärtom de särskilda detaljerade summorna äro för sina ändamål behöfliga — så skilja sig de båda förslagen deri, att, under det att utskottet tillstyrkt Kongl. Maj:ts förslag, reservanterna gifvit Kongl. Maj:t anvisning att af det begärda beloppet taga 100,000 kronor från någon för industrien afsedd fond — jag föreställer mig, att man här närmast menat handels- och sjöfartsfonden. — Jag hemställer dock, om det kan anses riktigt solidt, att, då ett tillfälligt ändamål förekommer och pengar

finnas dertill af befintliga tillgångar, man vill draga vaxel på ronder, som äro afsatta för att reservationsvis tjena äfven andra likartade ändamål. Det synes mig deremot gifvet, att, när tillfälliga ändamål skola tillgodoses, sådant helst bör ske med för handen varande tillgångar, och det lider ju intet tvifvel, att ej dylika tillgångar nu finnas.

Man kan visserligen sätta i fråga, huruvida icke de belopp, som här begäras, äro för stora. I detta afseende har ordföranden i utställningskomitén redan lemnat upplysningar, som visa, att alla här upptagna siffror äro minimala. Det måste nu fasthållas, att utställningen i Paris är af rent exceptionel natur i så måtto, att då vid alla andra utställningar man kurtiserar utställarne att vara med, så är här ett helt annat förhållande. Här har man fått tigga och be att få vara med på utställningen, hvilket har sin förklaring deri, att alla människor inse, hvilket viktigt reklammoment ligger i en utställning, som kommer att besökas af hela världen. Vi hafva med glädje iakttagit i hvilken omfattning Sveriges industri utvecklats sig — jag vågar påstå, att senaste Stockholmsutställningen derom lemnat ojäfaktiga bevis —, men då så skett, då vår industri nått den grad af utveckling, att den icke alltid kan påräkna att inom landet få afsättning för sina produkter, då bör väl också en hvar förstå, att det är af behovet påkalladt, att den reklam, som man söker på de stora allmänna utställningarna, också kommer vår industri till godo, och att det gynsamma tillfället att få en sådan reklam gjord öfver hela världen icke bör få blifva obegagnadt.

Utan att ingå i närmare detaljer, tror jag således, att det begärda beloppet skall bära god frukt, och att, då en sådan framställning som den ifrågavarande, blifvit gjord till förmån för den stora industrien, densamma icke bör af Riksdagen delvis afslås.

Den siste talaren berörde vidare en punkt, som framhållits vid alla föregående tillfällen, då utställningsfrågor varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet, nemligen att utställningar medföra en mängd nöjen, å hvilka offras mycket pengar; men om jag granskar den detaljerade redogörelsen för de summor, som äro afsedda för Sveriges deltagande i utställningen i Paris, kan jag icke finna, att något enda anslag är beräknadt för nöjen. Och jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att alla utställningar, så väl nationella — vår sista utställning i Stockholm är också ett bevis härför — som internationella, måste för att ekonomiskt gå i hop medföra en del förlustelser, och jag kan icke finna, att något ondt ligger deri, om blott ändamålet med utställningen vinnes, nemligen att publikens uppmärksamhet väckes för alla de goda och vackra industrialster, som der finnas att beskåda. Jag tror, att förlustelserna numera äro oundvikliga vid alla utställningar både nu och i framtiden, i synnerhet då de hållas i Paris. I det nu af den siste talaren anmärkta förhållandet kan jag således icke se något hinder för att bevilja det begärda anslaget.

Anslag för Sveriges deltagande i verdensutställningen i Paris år 1900.

(Forts.)

Anslag för
Sveriges del-
tagande i
verldsutställ-
ningen i Paris
år 1900.
(Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i afseende på föreliggande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af friherre *Klinckowström*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle godkänna det förslag, som innefattades i den vid förevarande punkt afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 46.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 25 och 28 sistlidne februari bordlagda utlåtanden:

n:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till staden Köping af visst, kronolägenheten Köpingsön n:o 1 tillhörande område;

n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre landbrukaren Carl Johan Johansson;

n:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt enskilde af viss del af ett vid afvittringen inom Jockmocks socken för kronans räkning afsatt område invid Murjeks jernvägsstation i Norrbottens län;

n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheter under förra jägmästarebostället $\frac{1}{2}$ mantal Råstorp n:o 2 Södergården i Östergötlands län;

n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till indragna militieboställen i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af dels en under förra kronofogdebostället $\frac{5}{8}$ mantal Qvarnberga n:o 1 i Södermanlands län lydande utega, dels ock ett till förra militiebostället $\frac{5}{8}$ mantal Tingaröd n:is 4, 7 och 13 i Malmöhus län hörande gatehus;

n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från indragna militiebostället Styrestad n:o 1 om ett

mantal i Styrestads socken och Lösinge härad af Östergötlands län för utvidgning af Styrestads församlings kyrkogård,

n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronolägenheten Stora Strandåker n:o 3 i Gotlands län samt förvärfvande för Visby hospitals räkning af dervarande läns lasarets byggnader m. m.,

n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordsöndring från förra regementsqvartermästarebostället ett mantal Ahlberga n:o 1 i Södermanlands län, och

n:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordsöndring från Svinö eller Rådmansö kungsgård n:o 1 om 3 mantal i Stockholms län,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 25 och 28 sistlidne månad bordlagda betänkande n:o 12, i anledning af väckta motioner om ändring af bestämmelserna rörande postbevillingen, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 25 och 28 nästlidne månad bordlagda memorial:

n:o 7, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning, samt

n:o 8, angående användandet af riksbankens vinst för år 1898, biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 25 och 28 sistlidne februari bordlagda utlåtande n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om handräckning åt utländsk domstol, till lag om vittnesförhör vid utländsk domstol, till lag om ändrad lydelse af 3 § i lagen den 19 november 1886 angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada, och till lag om verkställighet i visst fall af utländsk domstols beslut.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att förevarande utlåtande skulle punktvis företagas till afgörande och hvar och en af 1, 2 och 4 punkterna sålunda, att först föredroges Kongl. Maj:ts deri intagna lagförslag paragrafvis med ingressen och rubriken sist

samt efter lagförslaget utskottets hemställan, äfvensom att af lagförslagens texter icke skulle uppläsas andra delar än de, beträffande hvilka uppläsning begärdes.

Punkten 1.

Lagförslag om
handräckning
åt utländsk
domstol.

Kongl. Maj:ts förslag till lag om handräckning åt utländsk domstol.

1—6 §§.

Godkändes.

7 §.

Herr Trygger: I den nu föredragna § 7 införes en nyhet i den svenska processrätten, nemligen tillåtelse att i visst fall höra part såsom vittne. Jag skall icke göra någon anmärkning häremot, men det förefaller mig, som om konsekvensen fordrar, att, då man hör part såsom vittne, man också behandlar honom enligt samma regler, som gälla för vittnen. I nästa paragraf af detta lagförslag, § 8, gifvas bestämmelser om vittnesförhör vid svensk domstol på utländsk domstols requisition, och heter det der, att äfven om vittnet är jäfvigt, kan han få vittna, om han sjelf medgifver det, »utan så är, att jäfvet är af beskaffenhet att efter svensk lag ej kunna eftergifvas». Meningen är sålunda tydlig, att en vanfräjdad person icke kan höras såsom vittne, äfven om han sjelf vill låta sig höras; den, som om eden har en falsk och skadlig mening, så att han icke tillerkänner eden någon belydelse, får icke heller höras, o. s. v. Man hade väntat, att samma begränsning skulle ha skett i § 7. Som förslaget nu är affattadt, kan man höra t. ex. en vanfräjdad part på ed, och det synes mig, som om den omsorg, man här i landet eljest alltid visat om edens helgd, i detta fall icke blifvit tillräckligt iakttagen. Då man i § 8 varit så mån om edens helgd, är det rent af förvånande, att man häråt skänkt så litet beaktande i § 7.

Nu vet jag väl, att man svarar mig, att enligt 7 § kommer eden efter förklaringen, under det att enligt 8 § eden afläggas, innan vittnesförhöret anställes, och således kommer före förklaringen. Emellertid får jag erkänna, att det synes mig fullkomligt oväsentligt, om eden går före eller efter förklaringen, och härtill kommer, att äfven enligt 8 § kan inträffa, att eden afläggas, sedan vittnet afgifvit sin förklaring. I 9 § heter det nemligen, att, om den utländska domstolen hemställt, att vid eds afläggande i något afseende skall förfaras annorledes, än svensk lag föreskrifver, rätten skall pröfva, huruvida det må ske, och jag är öfvertygad om, att, i händelse en sådan hemställan afser, att eden bör afläggas efter förklaringen, den svenska domstolen icke skall säga nej.

På grund af hvad jag nu anført, måste jag yrka afslag på den föreslagna paragrafen, på det att, då Andra Kammaren redan bifallit förslaget, lagutskottet må blifva i tillfälle att vid sammanjemkning modifiera bestämmelserna i paragrafen.

*Lagförslag om
handdräckning
af utländsk
domstol.*

(Forts.)

Herr statsrådet Annerstedt: Det är ju tydligt, att, då fråga uppstår att åvägabringa en konvention, som skall biträdas icke blott af vårt land och ett annat land, utan af alla de länder i Europa, som kunna vara dertill benägna — och i detta fall har den uppgjorda konventionen verkligen blifvit biträdd af ett stort antal stater —, det skall vara nödigt att se till, att konventionen affattas på sådant sätt, att det blir möjligt för de särskilda staterna med deras olika processlagar att biträda densamma. Förhållandet har också varit, att en af de stater, som biträdt konventionen, nemligen Österrike-Ungern, i sin lag har infört ett tillvägagångssätt i fråga om parts ed helt annorlunda beskaffadt än det enligt vår rätt gällande, och i följd häraf har det blifvit nödvändigt att affatta den svenska lag, som måste stiftas för att göra det möjligt för oss att biträda konventionen, på sådant sätt, att vi blifva i stånd att fullgöra requisitioner, som från Österrike-Ungern kunna komma att göras här i landet. För detta ändamål affattades § 7 på sätt, som skett, och denna affattning af paragrafen har icke föranlett någon anmärkning från högsta domstolens ledamöter, ehuru visserligen vid lagförslagets granskning der begärdes förtydligande i fråga om tillvägagångssättet.

Jag tror icke heller, att den synpunkt, den föregående talaren framhållit, är af den betydelse, att den bör medföra hela förslagets förkastande, hvilket otvifvelaktigt kommer att blifva följden, om Riksdagen vidtager den af honom önskade ändringen af § 7. Förhållandet är ju, att den svenska domstolen icke kommer att befatta sig med parts ed i annat fall, än då parten frivilligt inställer sig för att fullgöra den föreskrift, som domstolen i det främmande landet gifvit. Rätten anställer då förhör med parten och låter honom aflägga den ed, som erfordras, för att hans utsaga enligt det främmande landets processordning skall få den betydelse, den bör hafva. Det är ju tydligt, att i detta fall den främmande domstolen är den kompetenta myndigheten att bedöma, huruvida enligt processordningen i dess land ed lämpligen bör uppdragas åt personen i fråga, och sedan sådan pröfning skett och den främmande domstolen funnit ed böra tillåtas, torde, efter hvad jag kan finna, omsorgen om edens helgd icke ovilkorligen fordra, att våra domstolar böra ingå i pröfning, huruvida edens afläggande ändock icke bör tillåtas. Jag antager, att de ledamöter af högsta domstolen, som deltagit i förslagets granskning, varit af enahanda uppfattning.

Hvad beträffar det framställda ändringsförslaget, så kan jag i motsats till den föregående talaren icke finna, huru det skall vara

Lagförslag om möjligt¹ att göra en sammanjemkning mellan ett bifall till detta handräkning af ett beslut i den rigtning, den föregående talaren yrkat, torde åt utländsk domstol. med all säkerhet blifva detsamma som hela lagförslaget förkastade. Jag förmodar nemligen, att, i fall kammaren skulle fatta ett sådant beslut, lagutskottet skulle vara nödsakadt att förklara, att, som kamrarna stannat vid olika beslut och dessa icke äro af beskaffenhet att kunna med hvarandra sammanjemkas, hela lagförslaget är att anse såsom förkastadt. Och häraf blir en följd, att den 16 mars i år, då förslaget skall af alla magter ratificeras, Unionskonungen får tillkännagifva, att det ratificeras för Norges räkning, men att så icke kan ske för Sveriges, en påföljd, som, efter hvad jag förmodar, kammaren icke anser böra inträda på grund af en skiljaktig uppfattning uti en detaljfråga i lagen.

Det är gifvet, att i detta fall som i så många andra, då fråga är om mera omfattande lagförslag, ett resultat icke kan komma till stånd, med mindre en sammanjemkning af olika åsigtter eger rum.

Att föreliggande förslag är egnadt att medföra fördelar äfven för den svenska rättsskipningen, tror jag skall vitsordas af ledamöterna i domstolarna på sådana orter, som hafva förbindelser med främmande länder. Flera synnerligen kompetenta domare i dylika städer hafva upplyst mig om, att denna lag för dem är behöflig och kan komma att medföra icke oväsentliga fördelar.

På dessa skäl vågar jag hoppas, att Första Kammaren i afseende å § 7 vill godkänna Kongl. Maj:ts förslag och ej genom bifall till reservantens yrkande bringa hela lagen på fall.

Herr Leman: Det torde icke ofta föreligga en lag, hvilken, åtminstone enligt min åsigt, kommer att bringa Sveriges sjöfart, industri och handel så mycket gagn som denna lag. Förr och ännu har man varit och är tvungen att, vid rättegångar inom landet, då vittnena befunnits utrikes, med stor kostnad och möda — ibland har det till och med varit omöjligt — skaffa vittnena till svensk domstol. Ofta förekommer detta vid sjörettstvister, då man behöfver höra någon af besättningen, som tagit hyra på främmande fartyg. Särskildt nämner jag ett sådant fall från en sjöassuransförening, som måste vidkännas en kostnad af tusentals kronor för att få några män afmönstrade och hemsända för att här höras. Likadant är förhållandet, då man i andra angelägenheter måste höra personer, hvilka bevittnat en omtvistad handling, men hvilka t. ex. emigrerat till Amerika samt alltså vistas utom landet, då tvist är anhängig vid svensk domstol. Allt detta besvär skulle undvikas, om man finge denna lag.

Nu har en talare gjort anmärkning mot 7 §. Jag för min del kan dock icke erkänna, att denna anmärkning är fullt befogad. Talaren yttrade, att enligt lagstiftningen parten intager en helt annan ställning än ett vittne, men yrkar dock, att de för vittnen gällande

jäf skola tillämpas å parten. Han torde dock hafva förbisett, att beträffande parts ed och vittnes ed omständigheterna äro mycket olika. Vittnet kan tvingas aflägga ed; part deremot kan icke dertill tvingas; ty i fråga om den bjudna eden, sådan den t. ex. förekommer i Tyskland, är parten icke skyldig aflägga ed, utan påföljden af hans vägran att gå eden är endast den, att motparten blifver berättigad att med ed besanna sitt påstående eller sitt bestridande. Man måste betänka, att, då svensk man har tvister utomlands, han kan använda ombud till allt, utom för afläggande af ed. Såsom förhållandet nu är, måste han resa ut för edsafläggandets skull, men om lagen antages, får han aflägga eden i eget land inför sitt lands domstol. Denna utgör då endast ett slags afdelning af den utländska domstolen i detta fall. För öfrigt är det icke heller enligt vår rätt ovanligt, att part får aflägga ed. Vid alla sjöförklarings upptagande får befälhafvaren edfästa sin förklaring. Sedan kan det i allt fall blifva tvist derom, huruvida han varit vållande t. ex. till sammanstötning eller till den sjöolycka, som eljest föranlett förklarings afläggande. För öfrigt är ju parts ed redan medgifven i vår lagstiftning, då det stadgats, att om en bjuder den andre ed och han, åt hvilken eden bjudes, nöjes deråt, då må han, ehvad han är kärande eller svarande, sin utsaga med ed fästa; och jag tror icke, att, när part skall aflägga den i 17 kap. 34 § rättegångsbalken omförmälda bjudna ed, domstolarne i allmänhet inlåta sig i pröfnig af jäfs förhållanden.

Då enligt min åsigt det skulle vara en stor förlust, om förevarande lagförslag, hvilket blifvit tillstyrkt af hela lagutskottet, med undantag af reservanten, skulle förkastas, hoppas jag, att kamraren, då reservantens skäl, huru berättigade från teoretisk synpunkt de än kunna vara, torde sakna praktisk betydelse, icke måtte taga på sitt ansvar att afslå lagutskottets hemställan, till hvilken jag för min del tillåter mig yrka bifall.

Herr Afzelius: Jag kan icke underlåta att erkänna det formelt berättigade i herr Tryggers anmärkning, som gick ut derpå, att då med hänsyn till edens helgd man förbjuder vissa personer att aflägga ed, när de åberopas såsom vittnen, bör samma hänsyn till edens helgd också förbjuda domstol att taga ed af dylika personer, när de äro parter. Men jag tror, att saken har ofantligt liten praktisk betydelse; ty icke kan det gerna för en part vara till någon fördel att begära, att en motpart, som t. ex. är menedare, till sanningens styrkande skall höras på ed i rättegången. Jag tror verkligen, att de tillfällen, då någonting sådant kan förekomma, skola vara ytterligt sällsynta, så att de ingalunda böra väga något i vågskålen mot betydelsen deraf, att lagen i sin helhet måhända sättas på spel.

Hvad denna § beträffar, kan jag icke neka, att jag särskildt omfattar den med mycken sympati. Här anvisas nemligen ett sätt

*Lagförslag om
handräckning
åt utländsk
domstol.
(Forts.)*

*Lagförslag om
handräckning
åt utländsk
domstol.*
(Forts.

att få bort den normerade eden. Det är någonting, som vi lida af, denna normerade ed, värjemålseden, som är egendomlig för vårt rättegångsväsen — detta, att en person skall pressas under ed att säga *ja* eller *nej* till en af domaren formulerad sats. Aflägger han eden, så tror man ändå icke, att han talar sanning, och aflägger han den icke, så heter det: ja, der ser man, huru han förut stått och ljugit. Han får hvarken lägga till eller taga ifrån något, upplysa, rätta eller förklara, han skall svärja utan vidare.

Här är nu något annat föreslaget. Här kommer man inför domaren och skall noga redogöra för, huru saken förhåller sig. Man är i tillfälle att framställa saken sådan den är med alla möjliga detaljer och modifikationer. Icke ligger det något för en sanningsskär part tryckande eller nedsättande i detta. Så får man betänka sig, och sedan fästes det sagda i protokollet, och domaren frågar: kan ni beediga detta? Ja, säger parten, och så går han bekräftelseeden. Detta är en form för parts ed, som är för mig mycket mer tilltalande än vår nuvarande värjemålsed. Det är nu icke meningen att införa detta institut i vår process såsom en ersättning för eden i allmänhet, men det är tillfälle beredt att göra ett experiment med saken, och det kan hända, att det går hos oss som i Österrike, der denna form af parts ed, som från början föreföll främmande — den härstammar från England — inom kort blef i högsta grad omtyckt.

Detta är visserligen något, som kan sägas ligga på sidan af saken, men efter jag fått ordet, har jag velat framhålla det. Jag tror såsom sagdt, att man utan fara kan bifalla paragrafen sådan den föreligger.

Herr Rudebeck: Då högsta domstolen icke haft något att erinra mot detta förslag och lagutskottet nästan enhälligt afgifvit sitt tillstyrkande, inser jag mycket väl, att någon förhoppning om ändring ej förefinnes. Jag har emellertid icke kunnat underlåta att uttala min fullständiga anslutning till den uppfattning i frågan, som den förste talaren angifvit.

Det har sagts bland annat, att här i 7 §, der fråga är om parts hörande på ed, eden icke har samma betydelse som i 8 § i afseende på vittne. För min del får jag säga, att de skäl, på grund af hvilka man icke vill tillåta en person att vittna, de skälen tränga sig enligt min uppfattning ännu mera fram i fråga om parts ed, ty här gäller saken honom sjelf, och frestelsen att afvika från sanningen är då enligt min mening ännu större, än när det är fråga om ett vittnes ed. När jag läste det föreliggande lagförslaget och gjorde jemförelse mellan 7 och 8 §§, föreföll det mig, som om man genom antagande af detta förslag ville — om jag så får uttrycka mig — på en bakväg föra in i vårt rättegångsväsende något, som för närvarande icke finnes der, och jag har vunnit stöd för denna min uppfattning genom den siste högt ärade

talarens yttrande, att det här skulle blifva tillfälle att pröfva och bedöma, huru förfarandet i andra länder med parts ed skulle taga sig ut i vårt land. Men skall detta förfarande i rätttegången hos oss införas, så vill jag för min del åtminstone icke vara med derom utan vilkor, eller så, att en hvar part skall vara berättigad att aflägga ed utan hänsyn till, huruvida han kan anses vara, så att säga, vittnesgill. Jag kan icke dela den uppfattning, som uttalades af en annan föregående talare, att, om en part erbjuder sig att gå ed, och den andra parten är villig att taga eden, domaren icke skulle vara både berättigad och skyldig att taga hänsyn till det förhållande, att personen, som skall aflägga eden, t. ex. är dömd för mened och icke åtnjöte medborgerligt förtroende. Det är mycket bekymmersamt att veta, att ett afslag å denna 7 § i föreliggande lagförslag skulle åstadkomma så stora svårigheter, som herr chefen för justitiedepartementet här framhållit, och för hvilka man är nästan skyldig att böja sig och hvarigenom en annars möjlig ändring blir om intet. Men jag kan i allt fall ej underlåta att uttala min mening, då jag anser, att frågan har en djup innebörd, och den, som i likhet med mig under en lång följd af år vid underdomstol utfövt domarekallet och dervid beaktat, huru ytligt edens vigt och betydelse mången gång uppfattas af parter och vittnen, han kan icke annat än känna sig pliktig till en erinran mot det föreliggande förslaget, hvarför jag instämmer med den förste talaren.

*Lagförslag om
handräkning
åt utländsk
domstol.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmanen, att i afseende på förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af paragrafen vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delar af lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Punkterna 2—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter det herr talmannen återtagit ledningen af förhandlingarna, föredrogos å nyo lagutskottets den 25 och 28 nästlidne månad bordlagda utlåtanden:

n:o 22, i anledning af väckta motioner angående ändring af § 32 värnpligtslagen,

n:o 23, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagstiftning om testamentsexekutorer,

n:o 24, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af förslag i fråga om ersättning åt vittnen, inkallade af häktade personer, samt

n:o 25, i anledning af väckt motion om ändring af 65 § utsökninglagen och 30 § konkurslagen,

dervid kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Om skärpta
straffbestäm-
melser mot
djurplågeri.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 25 och 28 sistlidne månad bordlagda utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående fullständigare lagstiftning till skydd mot misshandel af djur.

Herr Leman: Då denna fråga för ungefär ett år sedan förevar, höjde i denna kammare tvenne talare sina röster till förmån för den då föreliggande motionen. Den ena af dessa röster är tyvärr för alltid förstummad. Det var vår dåvarande, högt ärade och saknade vice talman, som den gången yttrade sig, och jag tillåter mig att inleda, hvad jag nu vill säga med de ord, hvarmed han avslutade sitt anförande. »Jag har icke något yrkande», sade han, »att framställa, men jag önskar motionären och hans förslag bättre lycka nästa gång, då jag är öfvertygad om, att vår nuvarande lagstiftning i detta fall icke står i öfverensstämmelse med samtidens humanitära sträfvan den»; och dessa hans ord äro fullkomligt sanna, ty hvad är det man vill söka skydda sig emot eller rättare sagdt straffa? Jo, det är råheten. Råheten, hvar den förekommer, utöfvad på ett eller annat sätt, är enligt min åsigt straffvärd. Nu har utskottet sagt, att lagen gifver tillräckligt skydd i detta hänseende, men det kan jag för min del icke gå in på. Jag vill anföra ett exempel, som jag äfven framdrog i utskottet, huru lagen för närvarande icke kan skydda emot vissa fall af råhet. Det hände i Göteborg, att en gosse, som fångat en råtta, doppade henne i fotogen och tände eld på djuret, hvilket sedan brinnande fick springa omkring, till dess en annan person lyckades göra slut på dess lidanden. Gossen instämde för djurplågeri, men då han icke förgripit sig på ett husdjur, kunde han icke fällas till ansvar för detta brott, men domaren var fintlig nog och fälde honom för ovarsamt

umgående med eld. Hade åter gossen föröfvat grymhet på annat sätt, t. ex. stungit ut ögonen på råttan och låtit henne löpa, så hade han säkerligen gått fri från straff. Jag hemställer dock till kammaren, om icke sådana bevis på råhet böra straffas. Nästan alla andra länder hafva i sina strafflagar infört ganska stränga straff för djurplågeri, och jag tillåter mig anföra de nyaste bestämmelserna rörande detta ämne, som införts i tvenne främmande länders, nemligen Schweiz' och Norges strafflagsförslag. Det schweiziska strafflagsförslaget innehåller följande stadgande: »Den, som på ett rått sätt misshandlar, grymt vårdslösar eller obarmhertigt anstränger djur, straffas med böter intill 500 francs eller fängelse.

Har, sedan den brottslige undergått straff för djurplågeri, ett år icke förflutit, skall han straffas med fängelse.»

I Norges strafflagsförslag heter det: »Den, som genom vanrykt, öfveransträngning eller på annat sätt gör sig skyldig till grof eller illvillig misshandel af djur, eller som medverkar härtill, straffas med böter eller med fängelse intill 3 månader.» Såsom häraf synes, är det föreslagna straffet för djurplågeri i dessa länder strängare än i Sverige. Men det bör icke blott vara fråga om hårdare straff, skyddet måste utsträckas. Vår lag skyddar ju icke annat än »egna och andras kreatur». Fåglarne i luften och andra djur kunna dock ofta utsättas för misshandel, och råhet utöfvad mot dem blir enligt vår lag straffri. Då jag anser detta icke vara sasom sig bör, har jag för min del reserverat mig mot utskottets utlåtande och anslutit mig till motionärens på sid. 6 anförda hemställan, nemligen: att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 18 kap. 16 § strafflagen, att dels den nu gällande inskränkningen, enligt hvilken straff för djurplågeri inträder allenast i det fall, att det misshandlade djuret är i någons ego, upphör att gälla, dels såsom straffbart djurplågeri blir att anse ej blott sådan misshandel, som kan sägas hafva sin grund i uppenbar grymhet, utan ock all annan rå och för den allmänna rätts- och sedlighetskänslan sårande misshandel af djur, dels slutligen straffpåföljden blir bestämd så, att äfven frihetsstraff kan å förseelsen följa.

Jag tillåter mig yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till motionärens skrifvelseförslag.

Herr Afzelius: En sådan sak som denna kan synas mången obetydlig, men för mången är den någonting helt annat, en sak, som omfattas med lifligt och varmt intresse, en verklig hjertesak. Nu är det visserligen icke så, att, därför att en mening delas af många och omfattas med starkt intresse, man blott därför skall böja sig för densamma. Men i denna omständighet ligger alltid en stark uppfordran att noggrant undersöka, om det finnes något berättigadt

*Om skärpta
straffbestäm-
melser mot
djurplågeri.
(Forts.)*

Om skärpta
straffbestäm-
melser mot
djurplågeri.
(Forts.)

i en sådan uppfattning och hvad deri kan vara riktigt. Söker jag göra så i detta fall, så måste jag säga, att jag visserligen icke kan gifva motionären rätt i allt, icke heller följa den föregående talaren i allt hvad han anförde, men i något, menar jag, hafva båda rätt.

Lätom oss först något klargöra, hvarför djurplågeri straffas. Straffas det, såsom mången tror, för djurets egen skull? Nej, detta är en missuppfattning, åtminstone från vår rätts ståndpunkt. Handlingen straffas icke på den grund, att misshandel af djur bör straffas lika som man straffar misshandel af menniskor, utan handlingen straffas såsom sedlighetsbrott. Straffar då lagen all osedlighet? Nej, så är icke förhållandet. Osedligheten straffas såsom sådan endast då den framträder på ett sätt, som kränker den allmänna sedlighetskänslan — endast när den gör det och i den mån den gör det. Deruti hafva vi grunden för detta brotts karakter och deri hafva vi att söka måttstocken för dess bestraffning. Då jag nu således utgår derifrån, att bestämmelserna i 18 kap. 16 § strafflagen icke äro djurskyddsbestämmelser, utan sedlighetskyddsbestämmelser, följer deraf, att man icke får taga den mest förfinade uppfattningen och derigenom stegrade känsligheten på detta område till måttstock. Denna måste jag finna uti, om jag så får säga, den sunda, naturliga genomsnittskänsligheten hos hela folket, det är denna, som man icke får sára.

Fasthåller jag detta, kan jag icke ansluta mig till den siste talarens och motionärens yrkande i dess första del. Motionären vill taga bort från begreppet djurplågeri den begränsningen, att det skall vara föröfvadt mot egna eller andras kreatur, och utsträcka det straffbara djurplågeriet till att omfatta misshandel af alla slags djur.

Hvilken revolution skulle detta icke förutsätta i folkets vanor och föreställningssätt, om fogeln i skogen eller fisken i sjön — och jag kan ju tillägga: fisken på land — komme att i detta hänseende likställas med hemdjuren, hvilket perspektiv öppnas icke dermed af åtal och straffdomar? Jag är, såsom sagdt, icke beredd att taga detta steg, därför att jag anser, att folkets uppfattning ännu icke är mogen derför. Såsom något lugnande gent emot hvad den förre talaren anförde ber jag få erinra om, att sådana kulturländer som England och Frankrike i detta hänseende stå på samma ståndpunkt som vi. Deras straffbestämmelser om djurplågeri afse endast hemdjuren, och vårt grannland Finland, som utvecklats sig under ungefär samma kulturförhållanden som våra, har i sin nya strafflag endast upptagit »egna och andras djur», hvilket uttryck väl afser detsamma som vår lags stadgande.

Jag öfvergår nu till den andra begränsningen i afseende å djurplågeriets begrepp, hvilken man vill hafva aflägsnad, nemligen att det skall innebära »uppenbar grymhet». Detta är för mycket, säger motionären; härigenom komma att straffas endast de fall, som

ligga på den allra yttersta gränsen. Ja, det må ju vara, att, om man rent språkligt undersöker saken, ordet »grymhet» betecknar en stegring af råhet, som går något längre, än man skäligen bör eller vill fordra. Men det förhåller sig nu så, att de svenska domarena, såväl i högre som lägre instanser, icke pläga anlägga en rent etymologisk loup, då de gå att tillämpa lagen. De söka icke att med finaste skärpa destillera ut de språkliga begreppen, utan gifva åt lagens ord den valör, som den allmänna uppfattningen dervid fäster och som förhållandena kräfva. Jag tror för min del, att den praxis, som utbildat sig på grundvalen af detta uttucksätt, i det hela taget träffar de fall, som man vill och bör träffa, ehuru jag medgifver, att de icke träffas med tillbörlig stränghet. Införes en straffskala, som tager full hänsyn till de olika fallen, tror jag också, att det skulle visa sin återverkan på denna bestämmelse så, att man än mindre skulle i onödan draga sig för att behandla såsom djurplågeri äfven sådant, som i strängaste mening icke är »uppenbar grymhet». Jag anser därför obehöfligt och betänkligt att rubba denna bestämmelse.

Men så kommer jag till motionärens tredje önskningsmål: att i straffskalan för djurplågeri skall införas äfven frihetsstraff. I denna del anser jag och här jag länge ansett, att han har rätt. Den straffskala, vi nu hafva, går från fem till femhundra kronors böter. Denna skall räcka till för alla fall af djurplågeri, alla dess olika grader; och huru många grader kunna vi icke tänka oss, huru många hafva vi icke erfarenhet af från det praktiska lifvet? Först denna brist på känslighet för djurets lidande, som kommer fram på så många sätt, särskildt vid slagt. Vidare brutaliteten i lynnet, hårdheten, som vill pressa djuret öfver förmågan, eller den raa uppbrusningen, som straffar djuret mer, än som kräfves. Så hafva vi dessa fall, der egennyttan är motivet, när t. ex. hästbytaren preparerar sin häst för att visa upp honom på marknaden. Vidare sådana fall, der någon för att hämnas på egaren marterar eller lemlästar hans kreatur. Och slutligen hafva vi det yttersta fallet, då någon plågar djuret *endast* för att plåga, gläder sig åt dess lidande utan ett spår af något som helst meniskt motiv. Allt detta skall — såsom djurplågeri betraktadt — gå in under en straffskala af fem till 500 kronors böter.

Detta är icke tillfredsställande. Först och främst kan man anmärka, att en straffskala med endast böter i och för sig är synnerligen svag. Bötesstraffen träffa ju så olika. För den fattige äro böterna tunga nog, ofta förvandlas de till fängelse, för den förmögne medför bötesstraffet endast ett föga märkbart obehag; och djurplågarer finnas nog inom båda kategorierna. Och om äfven böter kunna sägas utgöra ett tillräckligt kraftigt straff för de vanliga fallen af djurplågeri, så tror jag, att, ansigte mot ansigte med ytterliga fall, såsom då någon plågat djur för nöjet att plåga, domaren finner sin rättskänsla otillfredsstäld med att icke kunna klämma till och sta-

*Om skärpta
straffbestäm-
melser mot
djurplågeri.
(Forts.)*

Om skärpta
straffbestäm-
melser mot
djurplågeri.
(Forts.)

tuera ett exempel. Det är för de allra gröfsta fallen, som jag anser, att vi — liksom förhållandet är med alla andra kulturländer, utom de af den föregående talaren nyss nämnda — böra ega tillgång afven till straffsatsen fängelse, låt oss säga ett par månaders fängelse. Om man vidtog en sådan förändring, skulle detta, såsom jag nyss sade, återverka på lagtillämpningen i det hela och inverka välgörande öfver hela linien. Ty det är klart, att när det gröfsta tänkbara djurplågeriet anses tillräckligt straffadt med femhundra kronors böter, sätter det ned skalan allt igenom, och för ett sådant der vanligt djurplågeri stannar det vid en obetydlighet. Höjes åter skalan, så att straffet *kan* komma upp till två å tre månaders fängelse, skulle naturligtvis en stegring i påföljderna inträda allt igenom på lämpligt sätt.

Detta är min ståndpunkt i frågan. Lagutskottet har icke kunnat vara med ens om detta, och det af två skäl. Utskottet håller före, »att rättelse af rådande missförhållanden i afseende å djurens behandling endast i ringa mån kan vinnas genom straffrättsliga åtgärder. Det viktigaste medlet till djurplågeriets bekämpande synes utskottet vara, att, i samband med stigande upplysning och bildning, hos allmänheten väckes medkänsla för djuren samt ovilja mot all onödig hårdhet mot desamma.» Detta är förträffligt och vackert sagdt, men argumentet kan, synes det mig, rättas mot hvarje användning af strafflagen i denna sak. Är det så, att strafflagen skall hafva ett ord att säga härvidlag, håller jag före, att det ordet skall vara riktigt och ega behörig kraft. Det ligger för mig något stötande deri, att strafflagen bagatelliserar saken, likställer djurplågeriet med rena polisförseelser, sådana t. ex. som att en person förvarar några kannor fotogen mer i sin källare, än han författningsenligt har rätt till, eller säljer margarin uti en låda, som icke är märkt på föreskrifvet sätt. —

Det andra skälet, utskottet anför, är, att sedan 1890, då nuvarande straff för djurplågeri af Kongl. Maj:t och Riksdagen bestämdes, förhållandena icke lära hafva ändrats i sådan riktning, att någon skärpning behöfver vidtagas i den då bestämda straffskalan. Utan tvifvel menar utskottet, att sedan den tiden djurplågeriet såsom brott icke fått någon större utsträckning eller antagit svårare former. Detta är sant, men det är verkligen icke det, som frågan gäller. Intet straff fans i Sveriges lag stadgad för djurplågeri förr än 1857, då det infördes och straffets maximum sattes till 100 kronor; dervid förblef det till 1890, då maximum höjdes till 500 kronor. Tron I, mina herrar, att djurplågeriet, när 1734 års lag skrefs och intill 1857, var mindre allmänt förekommande än vid denna sista tidpunkt, eller att det vid slutet af 1880-talet antagit svårare former än vid tiden omkring 1857? Visserligen icke! Tvärtom hafva sederna mildrats alltjemt. Men något annat hade förändrats: uppfattningen af styggelsen i detta plågande af djuren. Man hade förut icke haft känsla därför, och brottet består just i

kränkningen af människornas uppfattning och känsla. Denna uppfattning, denna känslighet har förändrats sedan 1890, tack vare den rörelse, som pågått och inverkat på densamma, år för år och dag för dag.

Sammanfattar jag hvad jag sagt, så anser jag förhållandena icke vara mogna för att rubba sjelfva grunden, begreppet djurplågeri såsom straffbart, såsom brott. Men deremot är det allt skäl att begära en ändring af straffskalan, så att deri äfven komme att ingå frihetsstraff. Jag tillåter mig därför, herr grefve och talman, hemställa, att kammaren ville besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan förändring af 18 kap. 16 § strafflagen, att i straffsatsen för djurplågeri upptages jemväl frihetsstraff till lämplig utsträckning.

Herr Trygger: Jag behöfver icke besvara herr Lemans anmärkningar mot utskottets afstyrkande framställning hvad beträffar 1:a och 2:a punkterna i motionärens förslag, ty dessa anmärkningar äro, så vidt jag kan förstå, alldeles tillräckligt besvarade af den siste ärade talaren. Jag skall följaktligen inskränka mig till att anföra de skäl, som bestämt utskottet att icke ens gå in på 3:e punkten af motionärens förslag, och som bestämma mig att icke gå med på den skrifvelse, som den ärade talaren här föreslagit.

Det är visserligen sant, att böter icke äro något strängt straff, och att man skulle kunna leta upp enstaka fall af djurplågeri, der man skulle vilja hafva en straffsats, som ginge mycket längre. Ja, skall man se på de sällsyntaste fall, tror jag icke, att den ömhjertade kan stanna ens vid fängelse. Jag tror, att han då mången gång skulle komma upp till straffarbete. Men man bör icke lagstifta för sådana undantagsfall.

Hvad som bestämt utskottet och bestämt mig att icke gå in på skärpning af straffet för djurplågeri är bland annat, att det i allmänhet är unga personer, som äro förbrytare i förevarande hänseende. I förbigående vill jag erinra derom, huru ofta barn äro grymma mot djur; de förstå icke bättre. Och det är icke lämpligt att döma unga personer till fängelse eller straffarbete, utan att dylikt straff är oundgängligen nödvändigt. Det är en helt annan sak, om en person dömes till böter, låt vara, att böterna sedermera förvandlas till fängelse, än om han dömes omedelbart till fängelse. Hela min uppfattning af strafflagen och dess användande är för öfrigt den, att man bör vara så sparsam som möjligt med straff, så att man icke straffar personer, då man skulle kunna slippa det. För samhället är det af stor betydelse, att strafflagen icke användes för ofta, och att icke utan verkligt behof straff af den beskaffenhet ädömas, att de enligt allmänna uppfattningen sätta en fläck på den straffade. Jag hemställer följaktligen om bifall till utskottets förslag.

*Om skärpta
straffbestäm-
melser mot
djurplågeri.
(Forts.)*

*Om skärpta
straffbestäm-
melser mot
djurplågeri.
(Forts.)*

Herr von Ehrenheim: Det har för mig varit en synnerlig tillfredsställelse att höra den senare delen af herr Afzelii anförande. Jag har alltid haft den uppfattningen, att det är orimligt att icke så mycket mindre instämma i den siste talarens yttrande, som jag är fullkomligt öfvertygad, att de gröfre fallen alldeles icke äro så enstaka, som han förmenade, lika litet som att de företrädesvis begås af så unga personer, att man med afseende på deras ålder skulle vilja bedöma dem lindrigare. Jag anser för min del, att den ändring, som herr Afzelius föreslagit, skulle verka synnerligen välgörande, och jag tror också, att den skulle komma att i hög grad uppbäras af det allmänna omdömet, hvarför jag anhåller om bifall till herr Afzelii förslag.

Herr Billing: Så tilltalad jag än blef af herr Afzelii framställning i visst afseende, synes det mig dock, som man kunde göra invändning mot hans deduktioner i en annan punkt. Jag tors naturligtvis icke inlåta mig med honom i diskussion om de juridiska grundsatser, som kunna uppbära lagstiftningen angående djurplågeri. Men jag tilltror mig dock gent emot honom framhålla, att allmänna rättsmedvetandet i fråga om dessa lagar icke är det, som han framstälde i första delen af sitt anförande, då han sade, att man med dessa lagar icke afsåge att på något sätt värna om djuren, utan att man med dem afsåg att endast straffa sådant, som sårade det allmänna sedliga medvetandet i fråga om vårt förhållande till djuren. Det förekommer mig, som om verkligen det allmänna åskådningssättet ginge något längre i detta stycke, och som om man verkligen önskade att med dessa lagar skydda djuren. Och om man nu det gör, tror jag, att man icke skall kunna med tillräcklig kraft hålla fast vid den bestämmelsen, att man med straffet bör träffa endast plågande af hemdjur, men icke taga hänsyn till de öfriga djuren. Jag tror icke, att det allmänna medvetandet gör den skilnaden mellan djur och djur, utan att vi uppröras, om icke i lika hög grad, dock ungefär i lika hög grad, om vi få se ett sådant djurplågeri, som herr Leman anförde exempel på, som om vi få se plågande af ett hemdjur. Och därför tror jag, att — äfven om man ställer sig på den af herr Afzelius angifna ståndpunkten i detta fall, att vi icke skola i lagstiftningen gå längre, än som kan försvaras med den satsen: vi skola straffa det, som bestämdt sårar det allmänna medvetandet — vi i alla fall icke ginge för långt, om vi utsträckte lagens straff för djurplågeri äfven till grymt plågande af andra djur än hemdjur.

Emellertid, ehuru jag gerna skulle hafva önskat, att herr Afzelius ur sitt skrifvelseförslag icke uteslutit den punkt, på hvilken jag nu tagit mig friheten att peka, så, och då jag naturligtvis icke har förhoppning att få framgång åt den af mig hysta önskan

i detta fall, men anser att något vinnes genom bifall till det af herr Afzelius framställda förslaget, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till detta.

*Om skärpta
straffbestäm-
melser mot
djurplågeri.
(Forts.)*

Herr Afzelius: Blott ett par ord för att med anledning af herr Billings yttrande få närmare klargöra min ståndpunkt i afseende på uppfattningen af detta brotts betydelse.

Jag vidhåller, att lagstadgandet i första hand icke afser djurskydd, ty om detta vore händelsen, skulle det hafva en annan utsträckning och skulle icke upptagits i kapitlet om sedlighetsbrott. Det är ingalunda mer osedligt att misshandla djur än människor, men den misshandeln straffas icke såsom sedlighetsbrott, utan såsom rättskränkning mot den misshandlade.

För jemförelses skull vill jag anföra en annan straffbestämelse i samma kapitel: mot fylleri. Den bestämmelsen är icke i första hand gifven i nykterhetens intresse. En person kan sitta hemma och öfverlasta sig fullständigt, och han blir dock alldeles strafflös. Dermed erkännes naturligtvis icke, att det sedligt låter försvara sig att under sådana omständigheter berusa sig, eller att detta skulle vara bättre än att uppträda berusad på ett allmänt ställe, då fylleriet blir straffbart. Men detta likasom andra sedlighetsförbrytelser straffas endast, när det framträder på sådant sätt, att det sårar den allmänna sedlighetskänslan. Häri har brottsligheten sin bestämning och straffbarheten sin begränsning. Fasthåller man denna ståndpunkt i fråga om djurplågeriet, måste man förtgå med försigtighet.

En annan talare yttrade, att de svåraste fallen af djurplågeri, om hvilka jag talade, rätteligen borde umgällas med straffarbete, men att man icke lagstiftade för dylika fall. Jag ber min ärade vän om ursäkt, att jag icke mägtar uppfatta sammanhanget mellan denna premiss och konklusionen, eller att böter fortfarande böra utgöra tillräckligt straff för ifrågavarande fall. För öfrigt erinrar jag om, att det helt naturligt återverkar på straffskalans tillämpning hela vägen igenom, om man får ett högre maximum för dylika fall.

Herr Unger: Jag vill mot herr Tryggers yttrande anmärka, att fängelsestraff enligt lag icke medför vanfräjd, och enligt allmänt föreställningssätt medför icke heller omedelbart ådömdt fängelsestraff något mera vanfräjdande än fängelse såsom förvandlingsstraff i stället för böter, så vida icke sjelfva brottet i och för sig enligt allmänna föreställningssättet varit af vanfräjdande beskaffenhet. Herr Trygger påstod äfven, att för grymhet emot djur strängare straff endast undantagsvis behöfdes, men att man icke lagstiftade för undantagsfall. Min öfvertygelse är den, att all strafflagstiftning afser undantagsfall; det vore illa annars. Då det i vår lag finnes stora strafflatituder, hafva ju ock dessa bestämts med hänsyn till de

Om skärpta
straffbestäm-
melser mot
djurplågeri.
(Forts.)

undantagsfall, då omständigheterna äro synnerligen försvårande eller förmildrande — alltså äfven i det hänseendet en lagstiftning för undantagsfall. — Hvad derefter vidkomme herr Tryggers förmenande, att det hufvudsakligen vore yngre, ej fullt tillräkneliga personer, som gjorde sig skyldiga till svårare djurplågeri, instämmer jag med hvad herr von Ehrenheim till genmäle derå anført.

Gerna skulle jag för min del lika med herr Billing hafva velat vara med om att utsträcka skyddet äfven till andra djur än hemdjur, men att inlåta sig derpå är en ganska svår och vansklig lagstiftning, som icke torde bringa framgång åt det, som man nu i första hand vill hafva fram, hvarför jag finner mig böra inskränka mitt yrkande till att instämma med herr Afzelius.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; samt 3:o) af herr *Afzelius*, att utskottets hemställan skulle afslås och att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan förändring af 18 kap. 16 § strafflagen, att i straffsatsen för djurplågeri upptages jemväl frihetsstraff till lämplig utsträckning.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af det utaf herr Afzelius framställda yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den vid sammanträdetes början aflemnade nädiga propositionen.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Bondesson* under fjorton dagar från innevarande dag.

Justerades åtta protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,56 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna*.